

ROMANOS

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Roma llaqtapi creyentekunaman apachinanpaq (Rom 1.1, 7). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkey nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq, hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkey nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkey sutiyogmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqa leykunamanta allin yachaqa runan karan. Señor Jesucristopi manaraq ñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi ñispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál. 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Jesucristopa nacesqa pa qepanta 50 otaq 59 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Roma llaqtapi tiyaq creyentekunapaqmi (Rom 1.7). Chay creyentekunaqa yaqa llapallankun karanku mana Israel nacionniyoq runakuna.

4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, runakuna huchankumanta wanakuspa, Jesucristopi iñispanku, salvasqa kasqankuta yachanankupaqmi.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen kaq versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Noqaqa manan p'engakunichu Jesucristopa evangelionmanta willakuytaqa. Chay allin willakuy evangelioqa Diospa atiyinmi, llapallan iñiq runakuna salvasqa kanankupaq... Kay allin willakuy evangelion yachachiwanchis, Jesucristopi iñispa, huchanchismanta perdonasqa kaspas, Diospa ñawpaqninpi justo runa kanamanta...” (Rom 1.16-17).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqa kashan:
 - (1) Cartapa qallariyninmanta (Rom 1.1-17).
 - (2) Diospa phiñakuyninqa llapallan huchasapa runakunapaq kasqanmanta (Rom 1.18 asta 3.20).
 - (3) Jesucristopi iñispalla salvasqa kananchismanta (Rom 3.21 asta 4.25).
 - (4) Perdonasqa kaspas, Jesucristollapaqña kawsananchismanta (Rom 5.1 asta 8.39).
 - (5) Diospa akllasqa Israel nacionniyoq runakuna salvasqa kanankumanta (Rom 9.1 asta 11.36).
 - (6) Diospa munasqa man hina kawsananchismanta (Rom 12.1 asta 15.13).
 - (7) Roma llaqtaman Pablo rinanpaq piasqaqanmanta (Rom 15.14 asta 16.27).

Cartapa qallariyninmanta

¹ Roma llaqtapi tiyaq ancha khuyasqay wawqe panaykuna, noqa Pablotan kikin Jesucristo apostolnin kanaypaq akllawaran, saynapi paymanta allin willakuykunata willanaypaq. Chaymi noqaqa Jesucristopa serviqnin kani.

² Chay allin willakuykunataqa Diosmi profetankunantakama ñawpaqmantapacharaq ña Bibliapi prometeranña willasqa kananpaq.

³ Chay allin willakuykunaqa Diospa Wawan Jesucristomantan willakushan. Paymi noqanchis hina runa kananpaq kay pachapi naceran rey Davidpa mirayninmanta. ⁴ Ichaqa Santo Espiritupa willakusqanman hinan, Diosqa Jesucristota wañusqanmanta kawsarichimuran. Hinaspan runakunaman rikuchiran, Jesucristoqa cheqaqtapuni atiyniyoq Diospa Wawan kasqanta. Chayraykun Jesucristoqa noqanchispa Señorninchis.

⁵ Dios favorecewaqtinmi Jesucristo akllawaran apostolnin kanaypaq. Chaymi noqaqa enteron mundontinman rishani, Jesucristomanta willamunaypaq, saynapi runakuna Jesucristopi creespanku, payllataña kasukuspa kawsanankupaq. ⁶ Chay kasukuq runakunamanta wakinninmi qankunapas kashankichis. Qankunatapas Diosmi waqyasurankichis Jesucristopaña kanaykichispaq.

⁷ Kay cartatan Roma llaqtapi tiyaqkunaman escribimushaykichis. Qankunatan Diosqa anchata munakususpaykichis waqyasurankichis, tukuy huchakunamanta karunchakuspa, payllapaña kawsanaykichispaq. Chayraykun

noqaqa mañakushani Dios Taytanchista, hinalataq Señorninchis Jesucristotawan, qankunata khuyakususpaykichis favorecesunaykichispaq, hinaspa hawkallata kawsachisunaykichispaq ima.

Roma llaqtaman riyta Pablo munasqanmanta

⁸ Wawqe panaykuna, noqaqa primertan Jesucristopa sutinpi Diosman graciasta qoni, enteron mundontinpi runakuna, qankunapa ñiyniykichismanta allinta rimasqankurayku.

⁹ Noqaqa tukuy sonqoywanmi Diosta servini, Wawan Jesucristomanta allin willakuykunata willakuspay. Hinaspapas Diosmi testigo, sapa kutin mañakuspay, qankunapaqpas mana qonqaspay mañakusqaymantaqa.

¹⁰ Noqaqa Diosmantan sapa kutin mañakushani, sichus pay munaqtinqa, qankunaman visitaq hamunaypaq.

¹¹ Noqaqa anchatapunin munashani qankunawan tupayuyta, saynapi Santo Espiritupa yanapayninwan qankunata yanapaykuqtiy, qankuna ñiyniykichispi qaqa hina sayanaykichispaq, ¹² kay nisqayqa, noqanchis-pura ñiyninchispi kallpanchanakunanchispaqmi.

¹³ Wawqe panaykuna, noqaqa ashka kutiñan qankunaman visitamuyta munarani; ichaqa manan hamuyta atimuranichu, huk casokuna presentakamuwaqtin.

Noqaqa qankunaman hamuspaymi, Jesucristomanta runakunaman willayta munani, saynapi paykunapas Jesucristopi creespa, ñiyninkupipas aswan masta wiñanankupaq. Saynatan huk law llaqtakunapipas Jesucristomanta runakunaman

willamurani. ¹⁴ Noqaqa Diospa palabrantan llapallan runakunaman willanaypuni kashan, Grecia nacionniyoq runakunaman hinallataq huk law nacionniyoq runakunamanpas, yachayniyoq runakunaman hinallataq mana yachayniyoq runakunamanpas. ¹⁵ Chaymi noqaqa, kay allin willakuykunata qankuna Roma llaqtapi tiyaqkunamanpas willayta munashani.

Jesucristopa willakusqan evangelio atiyniyoq kasqanmanta

¹⁶ Noqaqa manan p'enqakunichu Jesucristopa evangelionmanta willakuytaqa. Chay allin willakuy evangelioqa Diospa atiyinmi, llapallan iñiq runakuna salvasqa kanankupaq, primerta Israel nacionniyoq runakunapaq, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapaqpas. ¹⁷ Kay allin willakuy evangelion yachachiwanchis, Jesucristopi iñispa, huchanchismanta perdonasqa kaspas, Diospa ñawpaqninpi justo runa kanamanta. Kaymantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan: “Pipas huchanmanta perdonasqa justo runa kaspaga wiñaypaqmi kawsanqa, Diospi iñisqanrayku”, nispa.

Diospa phiñakuyninqa llapallan huchasapa runakunapaq kasqanmanta

¹⁸ Cheqaqtapunin Diosqa hanaq pachamanta phiñakuyninta rikuchimushan paypa contranpi kaq runakunaman. Chay runakunan kanku Diospi mana creespa payta despreciaqkuna, tukuy huchakunata ruwaqkuna, hinallataq runamasinta mana khuyapayaq runakuna ima. Chay huchakunata ruwaq runakunan, Diosmanta

allin willakuykuna reqsisqa kananta mana munankuchu. ¹⁹ Paykunaqa allintan yachanku Diosmantaqa, Dios kikinpuni paykunaman reqsichikusqanrayku.

²⁰ Ichaqa kay pachata Dios unanchasqanwanmi, runakunaqa yachanku Diosqa ancha atiyniyoq kasqanta. Hinaspan Diosqa chay tukuy ima ruwasqanpi ancha yachayniyoq kasqanta rikuchiwanichis. Chayraykun runakunaqa mana ni pipas ninmanchu “Diosmantaqa manan noqaqa yacharanichu”, nispaqa. ²¹ Chay runakunaqa Diosmanta yachashaspankupas, Diostaqa manan adorarankuchu, nitaqmi graciastapas qorankuchu. Aswanmi chay runakunaqa yanqa tonteriaskunallapi piensaspanku, paykunapa sonqonkuqa tutayaqpi hina kaspas, astawanraq rumiyaran. ²² Chay runakunaqa piensankun tukuy imata yachankupaq ichaqa manataqmi ni imapas yachankutaqchu. Chaymi paykunaqa roqro uma runakuna kanku. ²³ Paykunaqa tukuy atiyniyoq wiñay kawsaq Diosta adoranankumantaqa, aswanmi runaman rikch'akuq taytacha mamachakunata adoranku. Hinaspapas adorallankutaqmi alton phawaq animalman rikch'akuq idolokunata, tawa chakiyoq animalman rikch'akuq idolokunata, hinallataq mach'aqwayman rikch'akuq idolokunatawan ima.

²⁴ Chayraykun Diosqa sonqonkupa munasqanman hina tukuy millay huchakuna ruwanankupaq dejarparan. Chaymi paykunaqa millay khuchi vidakunapi purinku; hinaspan

cuerponkutapas mana respetaspa, millay p'enqay huchakunata ruwaspa, waqllichiranku.

²⁵ Hinaspapas paykunaqa, Diosmanta cheqaq kaqkunata yachashaspankupas, aswanmi mana cheqaq kaqkunapi creeranku. Chayraykun paykunaqa Diospa unanchasqan kaqkunata adoranku, aswan tukuy ima unanchaq cheqaq Diosta adoranankumantaqa. Ichaqa noqanchisqa tukuy atiyniyoq Diosllatañan wiña-wiñaypaq adorananchis. Amén.

²⁶ Chaymi Diosqa chay runakunataqa dejarpariran, ancha millay huchakuna ruwanankupaq. Chayraykun warmikunaqa, qarikunawan manaña puñuyta munaspanku, warmipura munanakuspanku, qariwan hina puñuranku.

²⁷ Saynallataqmi qarikunapas warmikunawan manaña puñuyta munaspanku, qaripuraña munanakuspanku warmiwan hina puñuranku. Chayraykun paykunaqa kikinkupa cuerponkupi millay p'enqay huchakunata ruwaspanku, ancha ñak'ariy castigota chashkiranku.

²⁸ Hinaspapas chay runakunaqa, Diosmanta allin willakuykunapiqa manan creerankuchu. Chayraykun Diosqa paykunata dejarpariran, piensayninkuman hina millay huchakunata astawanraq ruwanankupaq.

²⁹ Chaymi chay runakunaqa tukuy millay huchakunata sonqonkupi waqaychanku. Hinaspan paykunaqa khayna clase runakuna kanku: Diospa leyninkunata mana kasukuqkuna, {manaraq casado kashaspa qariwan otaq warmiwan puñuqkuna}, tukuy millay huchakunata

ruwaqkuna, qolqe mashkayllapi piensaqkuna, runamasinpa contranpi tukuy mana allinkunata ruwaqkuna, envidiosokuna, runamasinta wañuchi qkuna, peleanterokuna, runamasinta engañaqkuna, cuento q'epikuna, ³⁰ runamasinpa contranpi rimapakuqkuna, runamasinta despreciaqkuna, Diosta cheqnikuqkuna, runamasinpa contranpi maldadta ruwaqkuna, paytukuqkuna, qarillaña puriqkuna, mana allin ruwaykunata rikhurichiqkuna, tayta mamanta mana kasukuqkuna, ³¹ roqro uma runakuna, mana ni imatapas confianapaq runakuna, runamasinta mana khuyapayaqkuna, tukuy daño ruwaqkuna, hinallataq mana khuyapayakuq yana alma runakuna ima. ³² Paykunaqa yachankun Diospa kamachikuyninman hina, chay tukuy millay huchakunata ruwaq runakunaqa, wañuchisqa kanankuta. Ichaqa chayta yachashaspankupas, paykunaqa manan chay millay huchakuna ruwaytaqa dejankuchu; aswanmi chay millay hucha ruwaq runakunataqa “allinmi chay ruwasqaykiqa”, nispa alabanku.

2

Runakunata Dios juzgananmanta

¹ Chayraykun niykichis, manan importantachu ni pi kasqaykipas. Qanri, ¿creewa qchu chay millay huchakuna ruwaq runakunata huchachanaykipaq? ¡Qanqa manan huchachaytaqa atiwaqchu, nitaqmi ni pitapas juzgaytaqa atiwaqchu! Sichus

pitapas huchachaspa, juzganki chayqa, qan kikiñaykita huchachakuspa acusakushanki, qanpas paykunapa ruwasqan huchakunata ruwasqaykirayku. ² Ichaqa yachanchismi, Diosqa pimanpas mana sayapakuspanmi, chay millay huchakunata ruwaq runakunataqa juzgan. ³ Runamasiykita juzgaq runa, qanpas chay millay huchakunata ruwaq runakuna hinallataqmi ruwashanki. Chayri, ¿creewaqchu Diospa juzganan p'unchawmanta ishkapakuyta? ⁴ Qanri, ¿manachu cuentata qokunki Diospa sumaq khuyakuyninmanta, hinallataq pacienciamantawan? Diosqa ancha pacienciayoq kasan, qankunataqa suyashasunkichis, llapallan huchaykichismanta wanakuspa, payman kutirikunaykichista. ⁵ Ichaqa rumi sonqo terco kaspaykichis, hinallataq Diosman mana kutirikusqaykichisraykun, qankunaqa aswan mastaraq Diosta phiñachishankichis, juzgana p'unchaw chayamuqtin, aswan mastaraq castigasqa kanaykichispaq. ⁶ Runakunapa imapas ruwasqanman hinan, Diosqa sapankamaman pagapunqa. ⁷ Diosqa wiña-wiñaypaq kawsaytan qonqa, allin kaqkunata ruwaspa, wiñay kawsayta mashkaq runakunaman. Paykunan mashkanku Diospa alabasqan kayta, hinallataq Diospa hatunchasqan kaytawan ima. ⁸ Ichaqa Diosqa anchata phiñakuspanmi castiganqa, paypa contranpi hatariq runakunata, tukuy millay huchakunata ruwaspa kawsaq runakunata, hinallataq Diosmanta allin willakuykunata rechazaq runakunatawan ima. ⁹ Hinaspapas

huchakunata ruwaq runakunapaqmi kanqa ancha ñak'ariy, hinallataq ancha llakikuy ima. Chay ñak'ariykunam kanqa, primertaqa Israel nacionniyoq runakunapaq, hinamantaq huk law nacionniyoq runakunapaqwan ima.

¹⁰ Ichaqa, Diosta kasukuspa, allin ruwaq runakunatan Diosqa alabanqa, hatunchanqa, hinallataq hawkayayta ima qonqa, primerta Israel nacionniyoq runakunaman, hinamantaq huk law nacionniyoq runakunamanwan ima.

¹¹ Saynatan Diosqa llapallan runata juzganqa, pimanpas mana sayapakuspa.

¹² Moisespa escribisqan leykunata mana reqsishaspa huchallikuq runakunapas juzgasqan kanqaku. Ichaqa manan Moisespa escribisqan leyman hinachu juzgasqaqa kanqaku. (Aswanmi paykunaqa concienciankuman hina, hinallataq kikinkupa leyninkuman hinan juzgasqaqa kanqaku). Ichaqa Moisespa escribisqan leykunata reqsishaspa huchallikuq runakunaqa,

Moisespa escribisqan leyman hinan juzgasqa kanqaku.

¹³ Diospaqqa, justo runakunaqa manan Moisespa leyninta uyariqla runakunachu, aswanqa Moisespa leyninta uyarispa kasukuq runakunan.

¹⁴ Huk law nacionniyoq runakunaqa, Diospa leyninkunata mana yachashaspankupas, kikinkupa kamachikuyninkuta cumplispankun, Diospa leyninkunataqa cumplishanku.

¹⁵ Hinaspapas paykunaqa sonqonkupin yachanku, imas allin kaqkuna kasqanta, hinallataq imas mana allin kaqkuna kasqantapas. Chaymi ima mana allinkunatapas ruwaqtinku, otaq allin kaqkunata ruwaqtinkupas, chay

conciencianku paykunataqa acusanqa otaq defiendenqapas. Chaymi paykunaqa concien-ciankupi yachakunku, huchayoqchus icha mana huchayoqchus kasqankutapas. ¹⁶ Saynan kanqa juicio p'unchaw chayamuqtiin. Chay p'unchawpin Señorninchis Jesucristontakama, kikin Diospuni juzganqa sonqonkupi tukuy ima secretokuna waqaychasqankutapas, Jesucristomanta willakusqanman hina.

Israel nacionniyoq runakuna leyta mana kasukusqankumanta

¹⁷ Israel nacionniyoq runamasiykuna, qankunamanta wakinniykichismi ninkichis: “noqaykuqa Israel nación llaqtayoqmi kayku”, nispaykichis. Hinaspan qankunaqa Moisespa leyninman hap'ipakunkichis, hinallataq Diosmantapas alabakuspa, khaynata ninkichis: ¹⁸ “Noqaykuqa Moisespa escribisqan leykunata lespaykun, Diospa munakuyninmantaqa allinta yachayku. ¹⁹ Ñawsa hina kaq runakunatan, allin kaqman pusayku. Tutayaqpi hina kaq runakunapaqmi, k'anchay hina kayku. ²⁰ Diosmanta mana yachaq runakunatan, yachachiyku. Humilde runakunapaqmi yachachiqnin kayku”, nispaykichis. Qankunaqa Moisespa escribisqan leyta lespaykichismi, Diosmanta allin yachachikuykunata, hinallataq cheqaq kaqtapas yachankichis. ²¹ Ichaqa, huk runakunata yachachishaspaykichisri, ¿imanaqtintaq mana kikillaykichistachu yachachikunkichís? Qankunaqa, “manan suwakunachu”, nishaspaykichisri, ¿imanaqtintaq

suwakunkichís? ²² Qankunaqa, “manan waqllikunachu”, nishaspaykichisri, ¿imanaqtintaq waqllikunkichís? Qankunaqa, “taytacha mamacha idolokunataqa cheqnikunan”, nishaspaykichisri, ¿imanaqtintaq templonpi kaqkunatari suwakunkichís? ²³ Qankunaqa, “Moisespa escribisqan leykunatan yachayku”, nishaspaykichisri, ¿imanaqtintaq Diostari malpi qepachinkichís? Saynata Diospa nisqanta mana kasukuspaykichismi, qankunaqa Moisespa leyninkunata saruchakushankichis. ²⁴ Bibliapin escribisqa kashan:

“Qankuna mana allinkunata ruwaspa kawsasqaykichisraykun, huk law nacionniyoq runakunaqa, Diosmanta malta rimanku”, nispa.

²⁵ Sichus circuncisión costumbreta ruwachikuspa Moisespa escribisqan leyta kasukunki chayqa, allinmi. Ichaqa, sichus circuncisión costumbreta ruwachikushaspayki, Moisespa escribisqan leyta mana kasukunkichu chayqa, manan ni imapaqpas valenchu chay circuncisión costumbre ruwachikusqaykiqa. ²⁶ Chayraykun niykichis, sichus huk law nacionniyoq runakuna, Moisespa escribisqan leyta mana yachashaspankupas, leypa kamachisqanta ruwanqaku chayqa, paykunan circuncisión costumbretapas ruwachikushankuman hina Diospaqqa aswan kashanku. ²⁷ Chayraykun circuncisión costumbreta mana ruwachikuq huk law nacionniyoq runakunaqa, leyta mana yachashaspankupas, qankunataqa juzgasunkichis. Saynataqa juzgasunkichis,

qankuna leyta yachashaspaykichispas, hinallataq circuncisión costumbreta ruwachikushaspaykichispas, leyta mana kasukusqaykichisraykun. ²⁸ Qankunaqa Israel nación llaqtamanqa manan pertenecenkichis, Israel nación llaqtapa costumbrenkunata ruwasqaykichisraykuchu, nitaq circuncisión costumbreta ruwachikusqaykichisraykullachu. ²⁹ Aswanmi Israel nación llaqtamanqa pertenecenku, tukuy songonkuwan Diosta kasukuq runakuna. Saynata kasukuq runakunan songonku ukhupi circuncisión costumbreta ruwachikusqa hina kanku. Chaytaqa ruwan kikin Santo Espiritun, manan circuncisión costumbrechu. Ichaqa Diosta kasukuq runakunataqa, manan runakunachu alaban, aswanqa Diosmi.

3

¹ Chayri, ¿allinchu icha manachu Israel nacionniyoq kayri, otaq circuncisión costumbreta ruwachikuyri? ² Arí, Israel nacionniyoq kayqa allinpunin, palabranta paykunaman primerta Dios qosqanrayku.

³ Ichaqa wakin Israel nacionniyoq runakunaqa manan cheqaqtachu Diospa kamachisqankunataqa cumpliranku. Chayri, ¿paykuna mana cumplisqankuraykuchu, Diosqa prometesqanta manaña cumplinga? ⁴ ¡Manan saynachu chayqa! Diosqa cheqaqtapunin imatapas riman. Runakunan ichaqa llullakuspa rimanku. Chaymi Bibliapiqa Diosmanta nishan:

“Runakunaqa llapallankun yachanqaku, cheqaqtapuni rimasqaykita, hinallataq justo kasqaykita ima.

Chayraykun pipas juzgasuspaykiqa, mana ima huchayoqta tarisunki”, nispa.

⁵ Diosqa castigawasunmi sichus noqanchis huchakunata ruwaqtinchisqa. Saynata castigawaspanchismi Diosqa reqsichikun justo kasqanta. Chayri, ¿noqanchis nisunmanchu “Diosqa mana imamantan castigawashan”, nispa? Manan. (Noqaqa runamasiykichis hinallan rimapayashaykichis). ⁶ ¡Manan saynachu! Sichus Dios mana justo kaspari, ¿imaynataq juzganman culpayoqchus icha mana culpayoqchus kasqankutari?

⁷ Ichaqa huchayoq runakunaqa ninkumanmi khaynata: “Noqayku tukuy llullakuykunapi kawsasqaykuraykun, runakunaqa aswan mastaraq cheqaq Diosta alabashanku. Chayri, ¿imanaqtintaq noqaykutari huchasapa runakunata hina Diosri juzgawankuman aswan noqaykupa ruwasqaykuwan Dios hatunchasqa kashaqtinri?” nispanku. (Chay huchasapa llullakuq runakunapa khayna piensasqankuqa manan allinchi. Diostaqa runakunaqa alabanku cheqaq kaqta rimaq Dios kasqanta yachasqankuraykun, manan runakunapa hucha ruwasqankuwanchu). ⁸ Sayna kaqtinri, ¿manachu huchakunata aswan ruwasunman, allin kaqkuna hamunanpaq? Ichaqa saynata rimaspankun wakin runakunaqa noqa Pablota acusawanku: Pabloqa yachachishan: “huchakunata aswan ruwasun, allin kaqkuna

hamunanpaq”, nispanku. Saynataqa rimanku noqata malpi qepachiwanankupaqmi. Ichaqa saynata llullakuspa yachachiqkunataqa, Diosmi, justiciata ruwaspa, anchata castiganqa.

Diospa ñawpaqninpi llapallan runakuna huchayoq kasqanchismanta

⁹ Saynaqa, ¿ima niwaqchistaq kaykuna nisqaymantarí? Qankunari, ¿piensankichishchu kay Israel nación llaqtayoq runakunamanta, huk law nación llaqtayoq runakuna aswan más huchayoq kanankupaq? ¡Manan chayqa saynachu! Ñan niykichishña, Israel nación llaqtayoq runakunapas, hinallataq huk law nación llaqtayoq runakunapas, llapallanchismi Diospa ñawpaqninpiqa huchayoq kanchis.

¹⁰ Chaymantan Bibliapi khaynata nishan:

“Manan ni pipas justo runaqa kanchu.

Manapunin ni ch'ulla runallapas mana huchayoqqa kanchu.

¹¹ Manan ni pipas Diospa yachachisqanta entien-deq runaqa kanchu.

Manataqmi ni ch'ulla runallapas Diosta mashkaqqa kanchu.

¹² Llapallanmi kay pachapi runakunaqa, huchapi kashanku.

Hinaspan llapallanku, huchapi kawsaspanku, Diosmanta karunchasqa kashanku.

Manan ni pipas allin kaqta ruwaq runaqa kanchu. Manapunin ni ch'ulla runallapas allin kaqta ruwaqqa kanchu [*Salmos 14.1-3*].

¹³ Siminkupas asnaq sepultura hinan tukuy tiempo kichalayashan.

Paykunaqa llullakuspankun engañanku.

Paykunapa siminkumantaqa, mach'aqwaypa venenon hinaraqmi rimasqankuqa lloqsimun.

14 Paykunapa rimayninkuqa, runamasinkuta maldeciyllan.

Paykunaqa qaso simi kaspankun, k'araqllatapuni rimashanku [*Salmos 10.7*].

15 Paykunaqa runamasinkuta wañuchinankupaqmi, listollaña kashanku.

16 Paykunaqa waqay llakikuytan, ñak'ariytawan ima mayman rispankupas saqetamunku.

17 Paykunaqa hawkalla kawsaytaqa manan yachankuchu [*Isaías 59.7-8*].

18 Paykunaqa manan Diostaqa manchakunkuchu, nitaqmi respetankupashchu”, nispa [*Salmos 36.1*].

19 Kunanqa yachanchismi, Moisespa escribisqan leykunaqa, runakuna chay leykunata kasukuspa kawsananpaq escribisqa kasqanta. Ichaqa manataqmi ni pipas llapallan chay leykunata kasuytaqa atirankuchu. Chaymi llapallan runakunaqa, Diospa ñawpaqninpi upallaspanku, huchayoq kasqankuta yachakunqaku.

20 Chayraykun Moisespa llapallan escribisqan leykunata mana cumplisqankurayku, mana ni pipas kikillankutaqa salvakuyta atinkumanchu. Aswanmi Moisespa escribisqan leykunaqa, huchayoq kasqanchista reqsikunanchispaq qosqa karan.

Jesucristopi iñispalla salvasqa kananchismanta

21 Kunanqa manan Moisespa escribisqan leykunaman hina kawsasqanchisraykuchu, Diosqa justo runaman tukuchiwanichis. Aswanqa chay justo runa kanamantan, Moisespas hinallataq ñawpaq profetakunapas ña escribirankuña. 22 Chaymi kunanqa, Israel nacionniyoq kasqanchispas otaq huk law nacionniyoq kasqanchispas, Diosmanqa manaña importancho. Aswanmi Jesucristopi iñisqanchisraykulla, Diosqa salvawanchis. Hinaspapas huchanchiskunata perdonawaspanchismi, justo runamanña tukuchiwanichis. 23 Runakunaqa llapallanmi huchayoq kanku. Chaymi Diospa sumaq glorianmantaga karunchasqa kashanku. 24 Ichaqa Diosmi mana mereceshaqtinchispas anchata munakuwanchis. Chaymi cruzpi Jesucristopa wañusqanwan, huchanchista perdonaspa, justo runaman tukuchiwanichis (Jesucristopi creesqanchisrayku). Diosqa justo runamanqa tukuchiwanichis, manan imatapas ruwasqanchisraykuchu, aswanqa gratisllan. 25 Chaypaqmi Diosqa mandamuran kay pachaman Señorninchis Jesucristota, cruzpi yawarninta ch'aqchuspa wañunanpaq. Chay yawarnin ch'aqchusqanwanmi, payqa llapallan huchanchista perdonawanchis, Jesucristopi iñisqanchisrayku. Chay ruwasqanwanmi Diosqa justo kasqanta reqsichikun. Hinaspapas Diosqa pacienciayoq kaspanmi, huchasapa runakunata ñawpaqtaqa mana castigaranchu. 26 Kunanmi ichaqa Diosqa, huchanchiskunata perdonawaspanchis, Jesucristopi iñiqkunataqa mana huchayoq

justo runamanña tukuchiwanchis. Saynapin Diosqa rikuchiwanchis cheqaq justo kasqanta.

²⁷ Chaymi Diospa ñawpaqninpiqa, mana ni pipas alabakuyta atinmanchu, llapallan leykunata kasukusqanraykuqa. Aswanmi Diosqa aceptawanchis Jesucristopi ñisqanchisrayku. ²⁸ Chaymi noqanchisqa yachanchis, Jesucristopi ñisqanchisrayku Dios salvawasqanchista, ichaqa manan Moisespa escribisqan leypi imapas ruwaykunata kasukusqanchisraykuchu.

²⁹ Saynaqa kunan tapuyukusunchis, Diosri, ¿Israel nacionniyoq runakunapa Diosnillanchú? Manan, aswanqa enteron mundontinpi runakunapa Diosninmi. (Chaymi pipas Jesucristopi creeqkunaqa, salvasqa kanqaku).

³⁰ Diosqa ch'ullallan. Paymi Israel nacionniyoq runakunata, hinallataq huk law nacionniyoq runakunatapas, Jesucristopi ñiqtinku, salvanqa.

³¹ Saynaqa, ¿Jesucristopi ñisqanchiswanchu, Moisespa escribisqan leykunataqa mana valeqmanña tukurachinchís? ¡Manan saynachu! Aswanmi Jesucristopi ñisqanchiswanqa, Moisespa escribisqan leykunata, allinta valorashanchis.

4

Abrahampa ñiyinmanta

¹ Ichaqa kunan piensarisunchis, ¿ima nisunmantaq ñawpaq abuelonchis Abrahampa ñiyinmantarí? ² Sichus imapas ruwasqanraykulla Abraham salvasqa kanman karan chayqa, Abrahamqa alabakuyta atinmanmi karan. Ichaqa Diospa ñawpaqninpiqa, manan

alabakuytaqa atinmanchu. ³ Bibliapin khaynata nishan: “Abrahamqa Diospin iñiran. Chaymi Diosqa payta chashkiran mana huchayoq justo runata hina”, nispa [*Génesis 15.6*]. ⁴ Ichaqa kunan piensarisunchis, llank'apakuq runaqa, manan huk regalota hinachu pagontaqa chashkikapun. Aswanqa llank'asqanmantan pagontaqa chashkikapun. ⁵ Ichaqa pipas mana llank'ashaspa pagota chashkiqqa, huk regalota hinan chashkikun. Saynallataqmi pasan mana imatapas mereceshaspa, Diospi iñiq runawanpas. Paytan Diosqa llapallan huchankunata perdonaspa, justo runaman tukuchin. Chaymi chay runaqa, Diospi iñisqanrayku, salvasqa kanqa. ⁶ Saynatan rey Davidpas niran Diospi creespalla kusikuq runakunamantaqa. Mana imata mereceshaqtinkun, Diosqa paykunata justo runakunaman tukuchiran, paypi iñisqankurayku. Chaymantan Bibliapiqa khaynata nishan:

⁷ “Ancha kuisqan kanku huchankumanta perdonasqa runakunaqa.

Diosmi paykunapa huchankutaqa manaña yuyanñachu.

⁸ Ancha kuisqan kanku Diospa manaña huchachasqan runakunaqa”, nispa [*Salmos 32.1-2*].

⁹ Chay ancha kusikuyri, ¿circuncisión costumbreta ruwachikuq runakunallapaqchu, icha circuncisión costumbreta mana ruwachikuq runakunapaqwanchú? Kunan nisqaykichis, chay kusikuyqa kanqa, Diospi iñiq llapallan runakunapaqmi. Kunanyá yuyariychis, Abrahampas Diospi iñisqanraykun, mana huchayoq

justo runa hinaña salvasqa karan. ¹⁰ Abrahamri, ¿hayk'aqtaq mana huchayoq justo runa hina salvasqa karan? ¿Circuncisión costumbreta ruwachikusqanpa antesnintachu icha qepantañachú? Abrahamqa salvasqa karan, manaraq circuncisión costumbreta ruwachikushaspanmi. ¹¹ Abrahamqa circuncisión costumbreta manaraq ruwachikushaspanmi, ña salvasqaña karan. Chaymantañan circuncisión costumbretaqa huk señal hina aychanpi kananpaq ruwachikuran. Chayraykun Abrahamqa Diospi ñiq mana circuncidasqa runakunapapas papan hina. Chaymi Diospi ñiq runakunaqa, mana circuncidasqa kashaspankupas, Diospa ñawpaqninpiqa mana huchayoq justo runakuna kanku. ¹² Saynallataqmi Abrahamqa circuncisión costumbreta ruwachikuq runakunapapas papan hina. Ichaqa manan llapallanpachu. Aswanqa Abraham hina ñiq runakunallapa papanmi.

Abrahampa mirayninkunapaq Diospa prometesqanmantá

¹³ Diosmi Abrahammanpas hinallataq mirayninkunamanpas huk promesata prometeran, kay pachata huk herenciata hina chashkinankupaq. Ichaqa manan Moisespa escribisqan leykunata cumplisqankuraykuchu, chay promesataqa chashkinanku karan, aswanqa Diospi ñispa justo runamanña tukusqankuraykun. ¹⁴ Sichus Abrahampas hinallataq mirayninkunapas, Moisespa escribisqan leykunata cumplispanku, chay herenciata chashkinkuman karan chayqa,

Diospi iñisqankuqa, manachá ni imapaqpas valenmanchu karan. Sayna kaqtinqa, Diospa prometesqanqa, mana valorniyochá kanman karan. ¹⁵ Chayraykun Diosqa castiganqa Moisespa escribisqan leykunata mana kasukuq runakunataqa. Ichaqa leykuna mana kaqtinqa, manachá ni pipas huchayoqchu kasqantaqa yachakunmanchu karan.

¹⁶ Chayraykun Diospi iñiq runakunalla Abrahamman Diospa prometesqantaqa, huk regalota hina chashkinku. Chaymi Abrahampas hinallataq mirayninkunapas, Diospa prometesqantaqa huk regalota hina chashkinqakupuni. Chay regalotaqa chashkinqaku, manan Moisespa escribisqan leykunata kasukuqkunallachu, aswanqa Abraham hina Diospi iñiq runakunapiwanmi. Chayraykun Abrahamqa, Diospi llapallan iñiqkunapa panchis hina. ¹⁷ Khaynatan Abrahammantaqa Bibliapi nishan: “Qantan ashka nación llaqtakunapa papan hina kanaykipaq churarayki”, nispa [*Génesis 17.5*]. Hinaspapas tukuy imata unanchaq, hinallataq wañusqakunata kawsarichimuq Diosmi Abrahammantaqa chay promesata qoran. Chaymi Abrahamqa tukuy atiyniyoq Diospi creeran.

¹⁸ Hinaspapas Diosmi Abrahamtaqa khaynata niran:

“Qanpa mirayniykiqa mana yupay atinaraqmi kanqa”, nispa [*Génesis 15.5*].

Chay nisqanpin Abrahamqa creeran manaña wawayoq kananta yachakushaspanpas. Chaymi

Abrahamqa Diospi ñiq llapallan nación llaqtakunapi kaq runakunapa papan hina. ¹⁹ Abrahamqa yaqa pachaq watayoqña kashaspanmi, manaña wawayoq kananpaq hinañachu karan. Hinaspapas warmin Saraqa qollurin karan. Ichaqa sayna kasqanta yachashaspanpas, Abrahamqa manan ñiyinpiqa chiriyaranchu. ²⁰ Aswanmi payqa Diospa prometesqanpi mana ishkaspa anchata confiaran. Chaymi astawanraq Diospi ñispa, sapa p'unchaw aswan mastaraq kallpanchakuran. Saynapin Abrahamqa aswan mastaraq Diosta alabaran. ²¹ Hinaspapas Abrahamqa cheqaqtapunin Diospa prometesqanpiqa confiaran. Chaymi payqa seguro kasharan, Diosqa atiyniyoq kaspas, prometesqanta cumplinanpaq. ²² Chaymi Diosqa Abrahampa ñisqanta yachaspa, mana huchayoq justo runata hina salvaran.

²³ Ichaqa Bibliapin khaynata nishan: “Abrahamqa mana huchayoq justo runan”, nispa. Saynata nispaqa, manan Abrahamllamantachu nishan. ²⁴ Aswanmi chaytaqa nishan noqanchismantawan. Saynallataqmi noqanchispas salvasqa kasunchis Diospi ñisqanchisrayku. Ichaqa Diosmi Señorinchis Jesucristotaqa wañusqakuna ukhumanta kawsarichimuran, noqanchispapas Señorinchis kananpaq. ²⁵ Señorinchis Jesucristotaqa huchanchiskunaraykun wañunanpaq entregasqa karan. Hinaspan wañusqakuna ukhumanta Diosqa kawsarichimuran, saynapi (Jesucristopi creespa), mana huchayoq justo runakunaña kaqtinchis, Diospa salvasqan kananchispaq.

5

*Mana huchayoq justo runa hinataña Dios
acceptawasqanchismanta*

¹ Diosmi noqanchistaqa mana huchayoq justo runata hina aceptawaranchis, Jesucristopi iñisqanchisrayku. Chaymi noqanchisqa, Dioswan hawkalla kawsanchis, Señorinchis Jesucristo yanapawasqanchisrayku. ² Ichaqa Jesucristopi iñisqanchisraykun, Diosqa noqanchisman qowanchis ancha munakuyninta. Chay munakuyninmi kunanqa noqanchispi kashan. Chaymi noqanchisqa anchata kusikuspa, Diospi suyakunchis, huk p'unchaw paywan kushka sumaq glorianpi pay hina k'ancharishaq kananchispaq. ³ Hinaspapas noqanchisqa chay munakuyninta chashkisqanchisraykun, tukuy ima ñak'ariykunaña hamuwaqtinchispas, anchata kusikuspa kawsasunchis. Ichaqa saynata ñak'arispachismi yachanchis pacienciayoq kayta. ⁴ Sichus pacienciayoq kasunchis chayqa, Diosmi noqanchiswan kuisqa kanqa. Hinaspan Diosqa yanapawasunchis astawanraq paypi confiananchispaq. ⁵ Ichaqa Diospi confiaspachisqa manan p'enqakusunchu, prometesqanta cumplisqanrayku. Diosqa Santo Espirituta qowaspachismi, rikuchiwaranchis cheqaqtapuni munakuwasqanchista.

⁶ Noqanchisqa huchallapi kawsaspan mana salvakuyta atiranchishchu. Ichaqa tiempo chayamuqtinmi, Señorinchis Jesucristoqa, huchayoq runakunarayku, cruzpi wañuran.

⁷ ¿Kanmanchu pillapas huk justo runapa rantinpi

wañunanpaqrí? Manan facilchu kanman; aswanqa kanmanpashchá pillapas, huk justo runapa rantinpi wañunanpaqqa. ⁸ Ichaqa Diosmi ancha munakuyninta noqanchisman rikuchiwanchis. Chaymi huchasaparaq kashaqtinchis, Señorninchis Jesucristoqa rantinchispi wañuran. ⁹ Paymi noqanchispa rantinchispi wañuspa, yawarninta ch'aqchuspa, huchanchiskunata perdonawaranchis. Chayqa yachananchismi kayta, paypa ruwasqanwanmi noqanchisqa wiñay castigomanta aswan mastaraq librasqa kasunchis. ¹⁰ Noqanchisqa Diospa enemigon kashaqtinchismi, Diosqa Wawan Jesucristota cruzpi wañunanpaq mandamuran, saynapi Dioswan allinpananchispaq. Chaymi kunanqa salvasqa kanchis, Dioswan allinpanasqaña kasqanchisrayku. Hinaspapas astawanraqmi Señorninchis Jesucristoqa noqanchista defiendewasunchis, wañusqanmanta kawsarimusqanrayku. ¹¹ Ichaqa manan chayllachu. Aswanqa kunanmi anchatararaq kusikunchis, noqanchispa favorninchispi Diospa ruwasqanwan. Chaymi kunanqa Dioswan allinpasqaña kashanchis, Señorninchis Jesucristo favorninchispi wañusqanrayku.

Adanmantawan Jesucristomantawan

¹² Adanpa huchallikusqanwanmi huchaqa kay pachapi rikhuriran. Chay huchapa kawsanpin wañuypas kay pachapi rikhuriran. Chaymi llapallan runakunaqa, huchata ruwasqankurayku wañunku. ¹³ Moisespa escribisqan leykuna manaraq kashaqtinmi,

ña huchaqa kay pachapi karanña. Ichaqa manan ni pipas huchachasqaqa kanmanchu, leykuna manaraq kashaqtinga. ¹⁴ Ichaqa (Moisespa escribisqan leykuna manaraq kashaqtinga), Adanmanta asta Moisespa tiemponkamaqa huchata ruwasqankuraykun llapallan runakunaqa wañuranku. Adanqa Diospa kamachisqanta mana kasukusqanraykun wañuran. Ichaqa Adanmanta asta Moiseskama miramuq runakunaqa manan Adán hina huchallikusqankuraykuchu wañuranku. Aswanqa chay tiempopi manaraq kamachikuy leykuna kasqanraykun, concienciankuman hina huk clase huchakunata ruwasqankuraykun wañuranku. Chaymi Adanpa ruwasqanwan runakunaqa wañuyta tariranku; ichaqa Jesucristopa ruwasqanwantaqmi, runakunaqa wiñay kawsayta tarinku. ¹⁵ Chayraykun Diospa wiñay kawsay qowasqanchistaqa mana comparaswanchu Adanpa hucha ruwasqanwanqa. Huk ch'ulla runalla (Adán) huchallikusqanwanmi llapallan runakunaqa wañuyta tariranku. Ichaqa Diospa ancha munakuynintataqmi huk ch'ulla runantakamalla huk regalota hina gratislla chashkinchis. (Payqa Jesusmi. Paypi creespan ashka runakunaqa wiñay kawsayta taringaku). ¹⁶ Adanpa hucha ruwasqantaqa, manan comparasunmanchu Diospa ancha sumaq regalonwanqa. Chay hucha ruwasqanmantan castigo hamun. Ichaqa Diosmi anchata munakuwaspanchis gratislla ashka huchanchismanta perdonawanchis. Saynapi justo runa hinaña kspa salvasqa kananchispaq.

17 Huk runallapa huchallikusqanwanmi, llapallan runakunaqa wañuyta tariranchis. Saynallataqmi cruzpi huk runa wañusqallanwan, wiñaypaq kawsayta tarinchis, saynapi Dioswan kushka gobiernananchispaq. Diosqa anchata munakuwaspanchismi, huchanchiskunata gratislla perdonaspa, wiñay kawsayta qowanchis, (Wawan Jesucristopi creeqtinchis).

18 Ichaqa imaynan Adanpa huchallikusqanwan kay pachapi llapallan runakunaqa, castigasqa kanankupaq, huchachasqa karanku. Saynallataqmi Jesucristopa cruzpi wañusqanwan, Diosqa justo runamanña tukuchiwanchis. Chaymi (pipas Jesucristopi creeqkunaqa) wiñay kawsayniyoq kanqaku. 19 Adanqa Diospa kamachisqankunatan mana kasukuranchu; chaymi Adán hina llapallan runakunaqa Diosta mana kasukusqankurayku, huchayoq kanku. Ichaqa Jesucristoñataqmi Diospa llapallan kamachisqankunata kasukuran; chaymi Diosqa Jesucristopi creeqkunataqa, justo runakunata hinaña chashkinqa.

20 Moisespa escribisqa leykunaqa escribisqa karan, llapallan runakuna huchasapa kasqankuta reqsikunankupaqmi. Ichaqa chay ancha huchapi kawsasqankuta reqsikuqtinkun, Diospa ancha munakuyninqa, astawanraq mirariran. 21 Huchaqa atiyniyoqmi karan runakunata wañuchinanpaq. Ichaqa Señorninchis Jesucristopa ruwasqanwantaqmi, Diospa munakuyninqa aswan más atiyniyoqraq, runakunaman wiñay kawsayta qonanpaq.

6

Jesucristollapaqña kawsanamanta

¹ Chayri, ¿ima nisunchistaq? Dios astawan munakuwananchispaqri, ¿hinallachu astawanraq huchallapi kawsasunchís? ² ¡Manan saynachu! Noqanchisqa ñan huchapaqqa wañusqa hinaña kashanchis. Chayraykun noqanchisqa manaña huchallapiqa kawsananchishchu. ³ Qankunaqa amayá qonqaychishchu. Noqanchisqa

Jesucristopa sutinpi bautizakuspanchismi, Jesucristopa wañusqanwan huklla kanchis. ⁴ Noqanchisqa bautizasqa kaspanchismi, Jesucristo hina wañuyninpi p'ampasqa karanchis. Chaymi noqanchispas, bautizasqa kaspanchis, unumanta lloqsimunchis, mosoq kawsaypiña kawsananchispaq, imaynan Jesucristopas Diospa hatu-hatun atiyinwan p'ampasqa kasqanmanta kawsarimuran hina.

⁵ Sichus noqanchis bautizakuspanchis, Jesucristopa wañuyninpi huklla karanchis chayqa, saynallataqmi Jesucristopa kawsarimusqanpipas huklla kasunchis. ⁶ Noqanchisqa yachanchismi, ñawpaqtaqa huchallapin kawsaranchis. Ichaqa Jesucristopi creespanchismi, paywan kushka wañuranchis amaña huchallapi kawsananchispaq. Chayraykun huchaqa manaña cuerponchistaqa dominayta atinmanñachu. ⁷ Pipas wañusqaña kaspaga, manañan huchataqa ruwayta atinmanñachu. (Saynallataqmi noqanchispas Jesucristowan kushka wañusqanchisrayku, wañusqa hinaña huchapaqqa kashanchis).

⁸ Sichus Jesucristowan kushka wañuranchis

chayqa, yachanchismi Jesucristowan kushka, wiñaypaq kawsananchistaqa. ⁹ Noqanchisqa yachanchismi, Jesucristoqa ch'ulla kutillata wañuspa kawsarimusqanta. Chaymi payqa manaña huktawanqa wañunqañachu. Chayraykun wañuyqa manaña atiyniyoqchu Jesucristota wañuchinanpaqqa. ¹⁰ Jesucristoqa ch'ulla

kutillatan wañuran, tukuy huchakunamanta salvawananchispaq. Hinaspan kunanga kawsashan, Diosllataña hatunchanapaq.

¹¹ Saynallataqyá qankunapas, huchapaqqa wañusqa hinaña kaychis. Ichaqa Jesucristopi iñisqaykichisraykuyá, Diosta servinallaykichispaqña kawsaychis.

¹² Saynaqa amayá qankunaqa permitiy-chishchu hucha dominasunaykichistaqa. Hinaspapas qankunaqa amañayá aycha cuerpoykichispa munasqan huchakunatachu ruwaychis. ¹³ Qankunaqa wañusqaykichismanta kawsarimuq runakuna hinañan kashankichis.

Chayraykuyá cuerpoykichiswanqa ama ni ima huchatapas ruwaychishñachu. Aswanqa Diosllatañayá tukuy songoykichiswan serviychis, mosoq kawsayniyoqña kasqaykichisrayku. Hinaspapas qankunaqa cuerpoykichistayá Diosman entregaychis, qankunantakama allin kaqkunata Dios ruwananpaq. ¹⁴ Qankunaqa

manan salvasqaqa kankichis, Moisespa escribisqan leykunata kasukuspachu; aswanqa Jesucristopi creespaykichis, Diospa ancha munakuyninta gratislla chashkisqaykichisraykun. Chaymi huchaqa manaña qankunataqa dominasunkichishñachu.

Diosllataña servinamanta

¹⁵ Kunanmi nisqaykichis, noqanchisqa manañan Moisespa escribisqan llapallan leykunata kasukusqanchisraykuchu salvasqa kasunchis. Aswanqa Diosmi anchata munakuwaspanchis, gratislla salvawanchis (Wawan Jesucristopi creesqanchisrayku). ¿Chayraykuchu noqanchisri huchallikuspalla kawsasunchis? ¡Manan chayqa saynachu!

¹⁶ Qankunaqa yachankichismi, pipas huk patrona servispaqa, chay patronpa esclavonña kasqanta. Saynallataqmi huchapas huk patrón hina, huchallapi kawsaq runapaqqa; chaymi pipas huchallapi kawsaspaqa, wañuyta tarinqa. Ichaqa saynallataqmi Diospas huk patrón hina, payta kasukuq runakunapaqqa; chaymi pipas Diospa esclavon hinaña kaspaga, tukuy huchankunamanta perdonasqa kanqa. ¹⁷ Qankunaqa huchallapi kawsasqaykichisraykun, ñawpaqtaqa huchapa esclavon hina karankichis. Ichaqa Diosmanyá kunanqa gracias kachun, qankunaqa Diospa sumaq yachachikuyninkunata, tukuy sonqoykichiswan kasukusqaykichisrayku. ¹⁸ Chaymi qankunaqa libre kaspaga manaña huchapa esclavonñachu kankichis. Aswanqa Diosta serviq runakunañan kankichis, allin kaqkunata ruwanaykichispaq. ¹⁹ Qankunamanqa kay yachasqaykichis ejemplkunawanmi rimapayashaykichis, kay yachachikuykuna ancha sasa entiendenaykichispaq kasqanrayku. Qankunaqa imaynan ñawpaqtaqa Diosta mana kasukuspa, cuerpoykichista huchaman entre-

garankichis, millay waqllipakuy huchakunata ruwaspaykichis; ichaqa saynallataqyá kunanpas Diosta servispa, Diosllapaqña kawsaychis; hinaspa cuerpoykichiswanpas allin kaqkunata ruwaychis.

²⁰ Qankunaqa huchapa esclavon kaspaykichisqa, Diospa nisqantan mana ruwayta munarankichishchu. ²¹ Ichaqa, qankuna huchallapi kawsaspaykichisri, ¿ima allintataq ganarurankichís? Manan ni imatapas. Aswanmi qankunaqa kawsarankichis mana allin p'enqay huchakunata ruwaspaykichis. Chaykunan wañuyman apasurankichis. ²² Kunanmi ichaqa, qankunaqa huchakuna ruwasqaykichismanta libreña kaspaykichis, Diospa esclavonña kashankichis. Chayraykun qankunaqa Diosllataña servinaykichispaq separasqa kashankichis, saynapi wiñay kawsayniyoq kanaykichispaq. ²³ Huchallapi kawsaq runaqa wañuytan chashkinga huk pagota hina. Ichaqa Diosmi qowanchis wiñay kawsayta huk regalota hina. Chaytan Diosqa qowaranchis Señorninchis Jesucristopi creesqanchisrayku.

7

Casada warmiwan comparachiwasqanchismanta

¹ Wawqe panallaykuna, qankunaqa allintan yachankichis Moisespa leyninkunataqa. Chay leykunaqa kawsashaq runakunallapaqmi; ichaqa manan wañusqa runakunapaqchu. ² Qawariychisyá chay leykunapa kay kamachikusqanta: huk casarasqa warmiqa,

qosanpa kawsanankamallan payman sujetasqa. Ichaqa qosan wañuruqtinmi, chay casarasqa warmiqa, casarasqa kasqanmanta, libreña qepan, leypa nisqanman hina. ³ Ichaqa, sichus qosan kawsashaqtinraq chay casarasqa warmi, huk qariwan casarakunman chayqa, chay warmiqa waqllikuy huchapin kawsashan. Ichaqa qosan wañuruqtinqa, leyman hinan chay warmiqa libreña qepan, saynapi pay munaspanqa huk qariwan casarakunanpaq. Saynata casarakuspaqa, manan waqllikuy huchataqa ruwanchu.

⁴ Saynallataqmi qankunapas, wawqe panallaykuna, huk tiempopiqa leywan casarasqa hina kasharankichis. Ichaqa Jesucristowan kushka wañuspaykichismi, chay leymantaqa ña libreña qeparankichis. Chaymi kunanqa wañusqanmanta kawsarimuq Jesucristowanpas casarakushawaqchis hina, paymanña pertenecenkichis. Chayraykun noqanchisqa allin kaqkunata ruwaspa Diosllataña servinanchis. ⁵ Noqanchisqa ñawpaqtan munasqanchisman hina kawsaranchis. Saynata kawsaqtinchismi, leyqa yuyarichiwanchis tukuy clase huchakunata ama ruwananchispaq. Chaykunata yuyarisan, astawanraq millay huchakunata ruwayta munaranchis. Chay huchakuna ruwasqanchismi, Diosmantaqa astawanraq karunchawaranchis, wiñaypaq wañunanchispaq. ⁶ Kunanmi ichaqa, wañusqa hinaña leypaqa kashanchis. Chaymi manaña leypa esclavonñachu kanchis. Aswanmi kunanqa, Diosta servinanchispaq libreña kanchis, saynapi manaña ñawpaq hinañachu

leyta servispa kananchispaq, aswanqa Santo Espiritupa yanapayninwan Diosllataña servinanchispaq.

Huchayoq kasqanchista Moisespa escribisqan leykuna reqsichiwaspachismanta

⁷ Kunanri, ¿ima nisunchistaq? Moisespa escribisqan leyri, ¿huchachu kanman? ¡Manan saynachu! Sichus Moisespa escribisqan leykuna mana kaqtinga, manan huchayoq kasqanchistaqa yachasunmanchu karan. Huk ejemplopi piensarisunchis. Sichus Moisespa escribisqan leyri mana ninmanchu karan: “Runamasiykipa imapas kaqninkunataqa aman munapayankichu”, nispa, hinaqtinga noqapas manachá yachaymanchu karan, runamasiypa imapas kaqninkuna munapayayqa hucha kasqanta. ⁸ Ley mana kaqtinga, manan huchaqa rikhurinmanchu karan. Ichaqa ley kaqtingmi noqaqa yachani, imapas mana allinkuna ruwasqayqa hucha kasqanta. Ichaqa hucha kasqanta yachashaspapas, astawanraqmi chay millay huchakuna ruwaytaqa munani, huchasapa runa kasqayrayku. ⁹ Noqaqa tranquilon ñawpaqtaqa kawsarani, leypa kamachisqankunata manaraq yachasqayrayku. Ichaqa leypa kamachisqankunata yacharuqtiymi, noqapi rikhuriran chay prohibiwasqanku ruwaykuna astawanraq ruway munay. Chaymi huchayoq kasqayta yacharukuspaysa wañunaypaqña kasqayta yacharani. ¹⁰ Chayraykun noqaqa huchapa kawsanpi wañusqa hina karani. Aswanmi chay leykunaqa, kawsay vidata qowanantamantaqa,

wañuyta apamuwaran. ¹¹ Ichaqa Moisespa escribisqan leykunata yachaspaymi, noqaqa piensarani llapallan leykunata kasukuspay, salvakuyta atinaypaq; ichaqa huchayoq kasqayraykun kikillayta engañakusharani. Chaymi huchaqa noqata wañuyman apawaran. ¹² Ichaqa yachanchismi, Moisespa escribisqan leykunaqa ancha allinpuni kasqanta, ancha ch'uya kasqanta, hinallataq ancha justo kasqanta ima.

¹³ Kay nisqaykunawanqa manan noqaqa nishanichu, “Moisespa escribisqan leykunaqa allin kashaspanmi wañuyman apawasharan”, nispachu. ¡Chayqa manan saynachu! Aswanmi wañuymanqa apawaran huchaykuna, manan leychu. Leykunaqa allin kaqkunatan yachachiwanchis. Chaymi ley kaqtin noqanchisqa yachanchis, huchaqa cheqaqtapuni ancha millay kasqanta.

¹⁴ Noqanchisqa yachanchismi, leykunaqa Diospa kamachikuynin kasqanta. Noqan ichaqa, runalla kasqayrayku, kay aycha cuerpoypa munasqanman hina millay huchakunata ruwaspay kawsani. Chaymi noqaqa huchapa kamachisqan esclavo hina kani. *[Nota: Ashka yachayniyoq runakunan piensanku khaynata: “Pabloqa kaypiqa rimashan Jesucristopi manaraq creeshaspa, imaynas karan vidan chaymantan. Chayta niruspanñan payqa Romanos 8 yachachiwanchis Jesucristopi creeq runakunapa vidanmanta”, nispanku. Ichaqa wakin yachayniyoq runakunan piensanku khaynata: “Pabloqa Jesucristopi creeshaspapas khayna huchakunata ruwaspan kawsaran”, nispanku].*

15 Noqaqa, mana munashaspa, huchakuna ruwasqaytaqa, manan entiendenichu. Noqaqa imapas munasqaytaqa, manan ruwanichu; aswanqa imapas mana munasqaytan noqaqa ruwani. 16 Chaymi noqaqa mana munasqay huchakunata ruwaspay, yachani, Moisespa escribisqan leykunaqa allinpuni kasqanta. 17 Hinaspapas chay huchakunataqa manan noqallachu ruwani. Aswanqa noqapi kaq huchan ruwachiwan. 18 Noqaqa allin kaqkunata ruwayta munashaspaypas, manan atinichu allin kaqkuna ruwaytaqa. Chayraykun noqaqa yachani chay mana allin kaqkunaqa, sonqoypi kasqanta. 19 Noqaqa allin kaqkunata ruwayta munashaspaypas, manan ruwanichu. Aswanqa mana munasqay huchakunatan ruwani. 20 Ichaqa chay mana munasqay huchakunataqa, manan noqallachu ruwani. Aswanqa noqapi kaq huchan ruwachiwan.

21 Chaymi noqaqa cuentata qokuni: Allin kaqkunata ruwayta munashaspaypas, manan chay allin kaqkunataqa ruwayta atinichu, noqapi hucha kasqanrayku. 22 Noqaqa sonqoypin Diospa leyninkunawanqa acuerdopi kaspay anchata kusikuni. 23 Ichaqa sayna acuerdopi kashaspaypas, noqaqa cuentatan qokuni, kay aycha cuerpoypiqa sapa p'unchaw luchasqayta. Kay aycha cuerpoyqa sapa p'unchawmi mana allinkunallata ruwayta munan. Chaymi huchaman apawaspa, huchapa esclavonman tukurachiwan. 24 ¡Ay, imaynataq kasaqrí! ¿Pitaq noqatari librawanman kay huchallata ruway munaq cuerpoymantarí? Kay cuerpoyqa

wañuymanmi apawashan. ²⁵ Ichaqa Diosmi Señorinchis Jesucristontakama salvawaspa librawan. Chaymi noqaqa Diosman graciasta qoni.

Kay llapallan nisqaymantaqa kay conclusion-manmi chayarani: Noqaqa Diospa leynintan kasukuyta munani. Ichaqa kay aycha cuerpoypitaqmi, huchata servini.

8

Santo Espiritupa yanapayninwan kawsasqanchismanta

¹ Kunanmi ichaqa Jesucristowan huklla kaqkunapaqqa manaña Diospa castigonqa kanñachu. {Paykunaqa manañan aychankupa munasqanman hinañachu kawsanku. Aswanqa Santo Espiritupa munasqanman hinañan kawsanku}. ² Noqanchisqa Jesucristowan huklla kawsasqanchisraykun, Santo Espirituqa, huchapi kawsasqanchismanta, hinallataq wañuymantawan librawanchis. ³ Noqanchisqa sonqonchispi huchakuna kasqanraykun, Moisespa escribisqan leykunataqa mana cumpliyta atiranchishchu. Chaymi chay leykunaqa mana atiranchu ni pitapas huchankumanta libraytaqa. Chayraykun Diosqa sapallan Wawanta kay pachaman mandamuran, kay pachapi nacespa, huchapi kawsaq runakunawan kushka kawsananpaq. Jesucristoqa noqanchispa huchanchiskunarayku cruzpi wañuspanmi, huk ofrenda hina sacrificasqa karan. Chaymi Jesucristopa cruzpi wañusqanwan, Diosqa huchata vencespa, justo runamanña tukuchiwanchis. ⁴ Kaykunatan Diosqa

ruwaran Moisespa escribisqan leyman hina allinta kawsananchispaq. Chaymi kunanqa manaña aycha cuerponchispa munasqanman hinañachu kawsanchis, aswanqa Santo Espiritupa munasqanman hinaña. ⁵ Huchallapi kawsaq runakunaqa, aycha cuerponkupa munasqallantan ruwayta piensanku. Ichaqa Santo Espiritupa munasqanman hina kawsaq runakunaqa, Santo Espiritupa munasqanman hinan imatapas ruwayta piensanku. ⁶ Sichus aycha cuerponchispa munasqanman hinalla imatapas piensaspa ruwasunchis chayqa, wañuymanmi apasqan kasunchis. Ichaqa sichus Santo Espiritupa munasqanman hina imatapas piensasunchis chayqa, hawkalla kawsaspan wiñaypaq kawsasunchis. ⁷ Pipas aycha cuerponpa munasqanman hinalla imatapas piensaspa ruwaq runaqa, Diospa enemigonmi. Chaymi Diospa leyninkunatapas mana cumpliyta atinchu, Diosta mana kasukusqanrayku. ⁸ Chayraykun aychankupa munasqankuman hinalla kawsaq runakunaqa, Diosmanqa mana agradaytaqa atinkumanchu.

⁹ Sichus Diospa Santo Espiritun qankunapi kashan chayqa, qankunaqa manañan cuerpoykichispa munasqanman hinañachu kawsankichis, aswanqa Diospa Santo Espiritunpa munasqanman hinañan. Ichaqa sichus pi runapipas Diospa Santo Espiritun mana kanchu chayqa, paykunaqa manan Jesucristopachu kanku. ¹⁰ Hucha kay pachapi rikhuriqanraykun, cuerponchisqa wañunqa. Ichaqa sichus Santo Espiritu

qankunapi kaspaqa, espirituykichismanmi wiñay kawsayta qonqa, qankunata justo runamanña Dios tukuchisusqaykichisrayku. ¹¹ Sichus Jesucristota kawsarichimuq Diospa Spiritun qankunapi kashan chayqa, chay Santo Espíritu qankunapi kasqanraykun, Diosqa, cuerpoykichis wañuqtinpas, kawsarichimunqa.

¹² Chayraykun, wawqe panaykuna, noqanchisqa manaña aycha cuerponchispa munasqanman hinañachu kawsananchis. ¹³ Sichus qankuna cuerpoykichispa munasqanman hinalla kawsankichis chayqa, wiñaypaqmi wañunkichis. Ichaqa, sichus Santo Spiritupa yanapayninwan, huchakunata manaña ruwankichishchu chayqa, wiñaypaqmi kawsankichis. ¹⁴ Diospa Santo Spiritunpa munasqanman hina kawsaq runakunaqa, llapallankun Diospa wawankuna kanku. ¹⁵ Qankunamanqa Diosqa manan Santo Spiritutaqa qosurankichis, sirviente runakuna hina manchakuqllaña kanaykichispaqchu. Aswanqa Diospa wawankunaña kanaykichispaqmi Santo Spiritutaqa qosurankichis. Chaymi Diostaqa ninkichis: ¡Khuyakusqay Papáy! nispa. ¹⁶ Ichaqa Santo Spiritupunin, noqanchispi kaspas, espiritunchisman willaspa yachachin, Diospa wawankunaña kasqanchismanta. ¹⁷ Chayraykun noqanchisqa Diospa wawankunaña kasqanchisrayku, Diospa prometewasqanchis herenciata chashkisunchis. Diosmi chay herenciataqa qowasunchis, imaynan Jesucristomanpas qoran chay hinata, noqanchispas pay hina ñak'arisqanchisrayku. Chaymi Señorninchis Jesucristo hina, sumaq-

sumaq glorianpi paywan kushka hatunchasqa kasunchis.

¹⁸ Yachasqayman hinaqa, kay tiempopi imapas ñak'arisqanchisqa, manan ni imapipas comparakunchu, Diospa glorianpi ancha sumaq wiñaypaq kawsananchiswanqa. ¹⁹ Chaymi Diospa llapallan unanchasqankunaqa listollaña suyashanku, kikin Diospuni pikunas wawankuna kasqanta reqsichinanpaq. ²⁰ Ichaqa Diospa kay pachapi tukuy ima unanchasqankunaqa, anchatan ñak'arishanku, kay pachapi runakuna tukuy huchakunata ruwasqankurayku. Ichaqa kay pachapi tukuy ima unanchasqakunaqa manan ñak'ariytaqa munarankuchu. Ichaqa Diosmi sayna kananta permitiran. Hinaspan Diosqa saynata ñak'arishaqtinkupas salvananpaq ofrecekuran. ²¹ Saynapin Diospa tukuy unanchasqankunaqa librasqa kanqaku ismuspa tukukunanmanta. Chay p'unchawmi wawankunata libraspa Dios hatunchaqtin, tukuy ima unanchasqankunapas paykunawan kushka, librasqa kanqaku.

²² Noqanchisqa llapallanchismi yachanchis, chay p'unchaw chayamunankaman, Diospa tukuy ima unanchasqankunaqa, nishu ñak'arisqankuta. Imaynan huk warmipas, wawanta onqokuspa nishuta ñak'arin, chay hinata. ²³ Ichaqa manan kay pachapi tukuy unanchasqa kaqkunallachu anchataqa ñak'arishanku. Aswanqa noqanchispas anchatan ñak'arishanchis. Ichaqa huk p'unchaw ancha hatun herencia chashkinanchista yachananchispaqmi, Diosqa Santo Espiritunta

qowaranchis. Chaymi kunanqa suyashanchis, kikin Diospuni wawankunata hina reconocewaspanchis, kay aycha cuerponchistapas cambiaspa, mosoq cuerponchis qowananchista.

²⁴ Noqanchisqa Diospi confiaspanchismi salvasqa kanchis. Ichaqa salvasqaña kashaspanchispas, manaraqmi Diospa tukuy ima prometewasqanchistaqa rikunchisraqchu. Chaytan noqanchisqa suyakushanchis, chay promesakuna chashkinanchispaq. Ichaqa rikusqanchistari, ¿imapaqtaq suyakusunman? Suyashanchisqa manaraq rikusqanchistan.

²⁵ Aswanmi noqanchisqa suyashanchis, manaraq rikusqanchista. Chaymi noqanchisqa, chay suyasqanchista pacienciawan suyananchis.

²⁶ Chayraykun tukuy imakunata noqanchis mana entiendeqtinchis, Santo Espirituqa yanapawanchis. Noqanchisqa muchas vecesmi mana fuerzayoq débil kaspachis, mana yachanchishchu Diospa munasqanman hina mañakuyta. Chaymi Santo Espirituqa tukuy sentimentowanraq, hinallataq tukuy mana rimay atina palabrakunawanraq, Diosmanta mañakun noqanchispa favorninchispi.

²⁷ Diosqa llapallan runakunapa sonqonpi tukuy piensasqankutaqa yachanmi. Chaymi Santo Espiritu runakunapa favorninpi imata mañakuqtinpas, Diosqa yachan. Ichaqa Santo Espirituqa, Jesucristopi creeq runakunapa favorninpin imatapas mañapun Diospa munasqanman hina.

Diospi confiaspa tukuy ima vencenanchismanta

²⁸ Diosqa tukuy imapin payta khuyakuqkunataqa allinninchispaq yanapawanchis. Saynatan Diosqa ruwan paypa munasqanman hina llapallan waqyasqan wawankunawanqa.

²⁹ Diosqa ñawpaqmantapachan, ña reqsiwaranchishña pikunachus paypi creespa, wawankuna kananchistaqa. Hinaspapas paymi decidiran wawankunaña kaspanchis, Wawan Jesucristo hina kananchispaq, saynapi kuraq wawqenchis hina Jesucristo kananpaq.

³⁰ Diosqa ñawpaqmantaraqmi munaran wawan Jesucristo hina kananchista. Chayraykun payqa waqyawaspanchis, justo runaman tukuchiwaranchis. Hinaspan sumaq alabasqa wawankuna kananchispaq aceptawaranchis.

³¹ Chayri, ¿ima nisunchismantaq chaykunamantari? Sichus Dios noqanchiswan kashan chayri, ¿pitaq noqanchispa contranchispiri kanman?

³² Diosqa permitiranmi Wawan Jesucristo noqanchispa rantinchispi cruzpi wañunanpaq. Chaymi noqanchisqa seguro kananchis, Diospa prometewasqanchiskunata chashkinanchispaq. Chay promesakunatan Diosqa Wawan Jesucristopiwan kushka, noqanchisman qowasunchis.

³³ Saynaqa, Diospa akllasqan runakunatari, ¿pitaq acusayta atiwusunman? Manan ni pipas acusaytaqa atiwusunmanchu. Ichaqa Diosmi huchanchiskunamanta perdonawaspanchis, justo runamanña tukuchiwaranchis. ³⁴ Chayri, ¿pitaq noqanchistari juzgaspa sentenciawasunman? Manan ni pipas. Amaña juzgasqa kananchispaqmi, Señorninchis Jesucristo, noqanchisrayku

cruzpi wañuspa kawsarimuran. Hinaspan kunaanqa, Diospa phaña ladonpi tiyaspa, noqanchispa favorninchispi mañapuwashanchis. ³⁵ Chayri, ¿imataq Señorninchis Jesucristopa munakuyninmantari t'aqaruwasunman? ¿Ñak'ariychu, icha sasachakuychú? ¿Qatikachasqa kaychu, icha yargaychú? ¿Mana imayoq kaychu, icha runakunapa amenazasqa kaychu, icha espadawan wañuchisqa kaychú? Manan ni imapas Señorninchis Jesucristopa munakuyninmantaqa t'aqawasunmanchu. ³⁶ Hinaspapas chay ñak'ariykunamantaqa Bibliapin khayna escribisqa kashan:

“Qanpi creesqaykuraykun sapa p'unchaw qawasqallaña kashayku wañuchisqa kanaykupaq.

Ñak'anapaq ovejakuna hinan qawasqallaña kashayku”, nispa [*Salmos 44.22*].

³⁷ Ichaqa ima sasachakuykunapiña tarikuqtinchispas, Señorninchis Jesucriston munakuwasqanchisrayku yanapawasunchis, tukuy chay sasachakuykunata cheqaqtapuni vencionanchispaqqa. ³⁸ Chayraykun allintapuni yachani, noqanchistaqa mana ni wañuyas, kawsaypas, angelkunapas, demoniokunapas, kay tiempopas, otaq qepa tiempopas, ³⁹ hanaq pachapi kaqkunapas, nitaq ukhu-pachapi kaqkunapas, nitaq Diospa unanchasqankunapas, Dios Taytanchispa munakuyninmantaqa t'aqayta atiwasunmanchu. Chay hatun munakuynintan payqa rikuchiwaranchis Wawan Jesucristopa ruwasqanwan.

9

Diospa akllasqan Israel nacionniyoq runakunamanta

¹ Noqaqa Jesucristopi creesqayraykun cheqaqtapuni mana llullakuspa rimani. Hinaspapas noqaqa Santo Espiritupa yanapayninwanmi, concienciaypi seguro kashani mana llullakuspa rimasqaymanta. ² Noqaqa ancha llakisqan kashani. Chaymi songoyraq anchata nanawan tukuy rato, ³ Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakuna, Jesucristopi mana creesqankurayku. Noqaqa Jesucristopi iñisqaytapas dejaruymanmi, hinaspapas Diospa castigontapas chashkiruymanmi paykunata khuyakusqayrayku, sichus chaykuna ruwasqaywan Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakuna, salvasqa kayta atinkuman chayqa. ⁴ Diosmi Israel nacionniyoq runakunataqa akllakuran, paypa llaqtan kaspanku, wawankunaña kanankupaq. Chaymi Diosqa paykunaman tukuy atiynta rikuchiran; hinallataq pactokunata paykunawan ruwaspa, leyninkunata ima qoran. Hinaspapas Diosqa paykunamanmi yachachiran imayna adoranankumanta; hinallataq promesakunata prometeran. ⁵ Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunapa ñawpaq abueloykunamantan kayku. Chay abueloykunapa mirayninmantan Señorninchis Jesucristopas kay pachapiqa naceran. Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa llapallanchispa Diosninchismi. Chayraykuyá payqa wiña-wiñaypaq alabasqa kachun. Amén.

⁶ Kay nisqaywanqa manan nishanichu, Israel nacionman Diospa prometesqankunan fallarun

nispachu. Aswanmi nishani, Israel sutiyoq ñawpaq abueloykumanta miramuq runakunaqa, manan llapallankuchu Diospa akllasqan llaqtanmanga pertenecenku, nispa. ⁷ Nitaqmi Abrahampa mirayninmanta kasqankuraykuchu, llapallanku Abrahampa wawankunaqa kanku. Aswanmi Diosqa prometeran Abrahamman khaynata: “Wawayki Isaacnintakaman qanpa mirayniykiqa kanqa”, nispa [*Génesis 21.12*]. ⁸ Ichaqa Diospa wawankunaqa manan aychaman hina nacemuqkunachu kanku. Aswanqa Diospa prometesqanman hina naceqkunallan, Abrahampa cheqaq wawankunaqa kanku. ⁹ Diosqa Abrahammanmi prometeran khaynata: “Kunan hina tiempopi wataman kutimunaypaqmi, warmiyki Saraqa wawayoqña kanqa”, nispa [*Génesis 18.10*].

¹⁰ Ichaqa manan chayllachu. Aswanqa ñawpaq abuelonchis Isaacpa warmin Rebecapas mellizotan onqokuran. ¹¹ Ichaqa Rebecapa chay mellizo wawankuna manaraq naceshaspa, allin kaqta otaq mana allin kaqta ruwashagtinkun, Diosqa munasqanman hina hukninta akllaran, (saynapi akllasqan nacionninpa primer kaq abuelon kananpaq). Chaytaqa akllaran manan imapas ruwasqankuman hinachu, aswanqa paypa munasqanman hinan. ¹² Ichaqa (manaraq chay mellizokuna nacemushagtinmi), Diosqa ña Rebecataqa niranña khaynata: “Primerta nacemuq wawaykin sullk'a kaqta servinga”, nispa [*Génesis 25.23*]. ¹³ Ichaqa Bibliapipas saynan escribisqa kashan: “Jacobtan munakurani, Esautataqmi mana munakuranichu”, nispa.

[Nota: Kaymanta astawan yachanaykipaqa leey Malaquíás 1.1-3. Chaypin nishan “Diosqa akllaran Israel naciontan, manan Edom sutiyoq naciontachu”, nispa. Chay Edom nacionqa Jacobpa wawqen Esauqa mirayninkunamantan formasqa karan].

¹⁴ Chayri, ¿ima nisunmantaq chaykunamantari? ¿Diosqa injuston nisunmanchú? ¡Manan chayqa saynachu!

¹⁵ Diosqa Moiestapas khaynatan niran: “Noqaqa pitachus khuyapayayta munani, paytan khuyapayasaq; pitachus llakipayayta munani, paytan llakipayasaq”, nispa [Éxodo 33.19].

¹⁶ Hinaspapas Diosqa runakunataqa khuyapayan, manan runakunapa imapas ruwasqanraykuchu, nitaq runakunapa munasqanraykuchu. Aswanmi Diosqa runakunataqa khuyapayan, paykunata munakusqanrayku.

¹⁷ Chaymi Egipto nación llaqtapi rey Faraonman Diospa nisqanpas, Bibliapi khayna escribisqa kashan: “Qantan Egipto nacionpi rey kanaykipaq churarayki, noqapa atiyneyta runakunaman rikuchinaypaq, saynapi llapallan runakuna pis kasqayta reqsiwanankupaq”, nispa [Éxodo 9.16].

¹⁸ Chayraykun yachanchis, Diosqa khuyapayanmi pi munasqan runata, pi runapa sonqontataqmi munaspaqa rumiyachin, (imaynan rey Faraonpa sonqontapas rumiyachiran hinata).

¹⁹ Saynaqa sichus mayqennyikichispas khaynata tapuwankichisman: “Diospa contranpiqa manan ni pipas sayariytaqa atinmanchu. Chaymi Diosqa munasqanman hina imatapas ruwan. Sayna kashaqtinri,

¿Imanaqtintaq Diosri huchachawasunman?” nispa. ²⁰ Hinaqtinmi noqaqa nisqaykichis, ¿pitaq qanri kanki Diosmanta cuentata mañanaykipaqrí? Allpamanta ruwasqa mankaqa manan ruwaqnintaqa ninmanchu: ¿Imanaqtintaq khaynatari ruwaruwarankí? nispaqa. ²¹ Ichaqa allpamanta mankata ruwaq runapaqa kanmi derechon, munasqanman hina imatapas ruwananpaqqa. Pay munaspanqa ruwanmanmi, allpamanta sumaq fino jarrota, allin importante p'unchawkunapi utilizasqa kananpaq, otaq ima jarrotapas, sapa p'unchaw utilizasqa kananpaq.

²² Saynallataqmi pasan Diospa ruwasqankunawanpas. Diosqa runakunamanmi phiñakuyninta hinallataq atiyntapas rikuchiya munaran. Ichaqa ancha allin, hinallataq ancha pacienciayoq kaspanmi, Diosqa huchapi kawsaq runakunataqa mana kasqan ratollachu castigaran, paykuna castigasqa kanankupaq hinallataq destruisqa kanankupaq kashaqtinkupas. ²³ Diosqa chaykunataqa ruwaran, ancha khuyayniyoq, hinallataq ancha atiyniyoq kasqanta runakuna yachanankupaqmi. Diosqa ñawpaqmantaraqmi khuyapayayninwan akllakuwaranchis, payman rikch'akuq kaspas, noqanchispas hatunchasqa kananchispaq. ²⁴ Diospa waqyasqan runakunaqa noqanchismi kanchis. Diosqa manan Israel nacionniyoq runakunallatachu wawankuna kananpaqqa waqyaran; aswanqa huk law nacionniyoq runakunatapas waqyaranmi, wawankunaña kanankupaq. ²⁵ Chaymantan ñawpaq profeta Oseaspa escribisqan libropipas,

Diosqa khaynata nishan:

“Mana waqyasqay runakunatan, ‘wawaykunan’ nisaq

Mana munakusqay runakunatan ‘munakusqay wawaykuna’, nisaq, nispa [Oseas 2.23].

²⁶ Hinaspapas maypin nisurankichis khaynata: ‘Qankunaqa manan waqyasqay runakunachu kankichis’, nispa.

Chay lugarllapitaqmi nisunkichis: ‘Qankunaqa kawsashaq Diospa wawankunan kankichis’ ”, nispa [Oseas 1.10].

²⁷ Saynallataqmi ñawpaq profeta Isaiaspas Israel nacionniyoq runakunamantaqa khaynata niran:

“Israel nacionniyoq runakunaqa lamar qochapi aqo hinarraqmi ashkallaña kanku. Ichaqa chay ashka runakunamantaqa, wakillanmi salvasqa kanqaku. ²⁸ Hinaspapas Diosqa prontollan kay enteron mundontinpi runakunataqa juzgaspa sentencianqa”, nispa [Isaías 10.22-23].

²⁹ Chaykuna pasananmantan, profeta Isaiaspas ñawpaqtaraq, khaynata niran:

“Sichus tukuy atiyuniyoq Diosninchis mana salvanmanchu karan wakinninchista chayqa, Sodoma llaqta, hinallataq Gomorra llaqta hinan lliw chinkachisqa kasunchisman karan”, nispa [Isaías 1.9].

Israel nacionniyoq runakunapa mana kasukusqankumanta

³⁰ Chayri, ¿ima nisunchismantaq chaykunamantari? Diosqa huk law nacionniyoq runakuna payta mana mashkashaqtinkupas,

paykunataqa justo runamanmi tukuchiran, Jesucristopi creesqankurayku. ³¹ Ichaqa Israel nacionniyoq runakunañataqmi, Moisespa escribisqa leykunata cumpliyta munaranku, mana huchayoq justo runakuna kanankupaq. Ichaqa manataqmi Diosqa paykunataqa aceptaranchu. ³² Paykunatari, ¿imanaqtintaq Diosri mana aceptaranchú? Diosqa paykunataqa manan aceptaranchu, paypi mana ñisqankurayku. Aswanmi paykunaqa leypa kamachisqa man hina imatapas ruwayta munaspa, justo runaña kayta piensaranku. Chayraykun Jesucristoqa, paykunapaqqa hayt'akuspa laq'apakunankupaq huk rumi hina karan. ³³ Chaymantan Bibliapipas khayna escribisqa kashan:

“Noqaqa Jerusalén llaqtapin hayt'akuspa laq'apakunapaq rumita churani.

Pipas chay rumipi hayt'akuspaqa, laq'apakunqan. Ichaqa pipas chay rumipi confiaspaqa, manan engañasqachu kanqa, Diospi confiasqa rayku”, nispa [Isaías 28.16].
[Nota: Chay rumiqa, Jesucriston].

10

¹ Wawqe panaykuna, noqaqa anchatapunin munani, kay Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakuna salvasqa kanankuta. Chaymi noqaqa paykunapaq tukuy sonqoywan Diosmanta mañakushani. ² Noqaqa cheqaqtapunin seguro kashani, kay Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunaqa, tukuy sonqonkumantan Diosta serviyta munanku. Ichaqa manan yachankuchu imaynatas Diosta serviytaqa. ³ Paykunaqa manan

yachankuchu, imaynatas Diosqa mana huchayoq justo runaman tukuchiwasqanchistaqa. Aswanmi kikinkupa munasqakuman hinalla, (leykunata cumplispanku) justo runakuna hinaña kayta munanku. Chayraykun paykunaga mana aceptankuchu, imaynatas Diosqa mana huchayoq justo runaman tukuchiwasqanchistaqa. ⁴ Diosqa manan leykunapa kamachisqanta kasukusqanchisraykuchu justo runaman tukuchispa aceptawanchis, aswanqa Jesucristopi creesqanchisraykun. Chayraykun salvasqa kananchispaqqa manaña necesarioñachu Moisespa escribisqan leykunata cumplinanchispaqqa, Señorinchis Jesucristo chay leykunata cumplisqanrayku.

⁵ Moisesqa escribiranmi leykunata kasukuspa salvasqa kayta munaq runakunamantaqa, khaynata: “Sichus pipas llapallan leykunata allinta cumplinkuman chayqa, salvasqan kankuman”, nispa [*Levítico 18.5*]. ⁶ Ichaqa Jesucristopi iñispan salvasqa kanchis. Chayraykun Jesucristopi iñiqkunaqa mana huchayoq justo runaña kasqankurayku, Bibliapi nisqanman hina ninanku: “Ama qanqa piensaychu khaynataqa: ¿Pitaq hanaq pachamanri wichanman, Cristota kay pachaman urayachimunanpaqri?” nispaqa. Saynatan wakinqa piensanku, Cristota cielomanta kay pachaman urayachimuyta munaspanku. ⁷ Hinaspapas qanqa amayá khaynataqa piensaychu: ¿Pitaq wañusqakunapa kasqanmanri urayunman? nispaqa. Saynatan wakinqa piensanku wañusqakunapa kasqanmanta, Cristota

kawsarichimuyta munaspanku. *[Nota: Israel nacionniyoq runakunaqa suyasharankuraqmi, Diosmanta hamunanpaq huk Salvadorta. Ichaqa manan munarankuchu Jesuspi creeytaqa, pay chay Salvador kashaqtin. Chaymi Pabloqa nishan: “Chay Salvadorqa ñan hamurunña. Amaña paytaqa mashkaychishñachu”, nispa].* ⁸ Ichaqa Bibliapin khaynata nishan: “Diospa palabranqa qanpa cercallaykipin kashan; qankunapa simiykichispi, hinallataq songoykichispi ima”, nispa *[Deuteronomio 30.12-14]*. Noqaykuqa kay allin willakuytan qankunaman apamuspa willashaykiku, saynapi qankunapas Jesucristopi iñinaykichispaq. ⁹ Sichus runakunapa ñawpaqninpi simiykiwan willakunki, “Jesucristoqa Señorniyami” nispa, hinallataq tukuy songoykiwan creenki, Jesucristotaqa wañusqakunapa kasqanmanta Dios kawsarichimusqanpi chayqa, (wiñay ñak'ariymantan) salvasqa kanki. ¹⁰ Hinaspapas tukuy songonchiswanmi iñinchis, mana huchayoq justo runata hina Dios chashkiwananchispaq. Chaymantaqa siminchiswantaqmi willakunchis khaynata: “Jesucriston Señorniyqa” nispanchis, salvasqa kananchispaqqa. ¹¹ Chaymi Bibliapiqa khaynata nishan: “Pipas paypi iñiqqa manan engañasqachu kanqa”, nispa *[Isaías 28.16]*.

¹² Diosqa llapallan runakunapa Diosninmi. Chayraykun Diospaqqa igualla kanku Israel nacionniyoq runakunapas, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapas. Hinaspapas Señorninchisqa allintan bendecin payta adoraspa, paymanta mañakuq llapallan wawankunataqa.

¹³ Chaymi Bibliapiqa khaynata nishan: “Pipas

Señorninchispi creespa, paymanta llapallan mañakuqkunaqa, salvasqan kanqaku” nispa [Joel 2.32].

¹⁴ Ichaqa kunan tapusqaykichis, ¿imaynataq Diosmantari mañakunkuman, Diospi mana cree-shaspankurí? ¿Imaynataq Diospiri creenkuman, Diosmanta mana uyarishaspankurí? ¿Imaynataq Diosmantari uyarinkuman, paykunaman pipas mana willashaqtinrí? ¹⁵ ¿Imaynataq chay willakuqkunari Diosmanta willakuq rinkuman, paykunata pipas mana mandashaqtinrí? Chaymi Bibliapiqa khayna escribisqa kashan: “¡Ancha sumaqmi Diosmanta allin willakuyta willakuspa puriyqa, hinallataq Dioswan hawkalla kawsanankupaq willakuypas!” nispa [Isaías 52.7].

¹⁶ Ichaqa Diospa allin noticianmanta willakushaqtinkupas, manan llapallan runakunachu kasukuranku. Paykunamantan profeta Isaiaspas ñawpaqtaraq ña escribirañña khaynata: “Dios Taytalláy, ¿pitaq noqaykupa willakusqaykutari creeran? (¡Manan ashkachu creeranku!)”, nispanku [Isaías 53.1]. ¹⁷ Chayraykun pipas Diospa palabrantayariqqa, Diospi iñiyta atinqa. Chay palabraqa yachachiwanchis Señorninchis Jesucristomantan. ¹⁸ Kunanmi tapusqaykichis: ¿Manachu Diospa palabranmantaqa tukuy lawpi willakushaqtinku uyarirankú? Arí, tukuy lawpin Diospa palabrantaga uyariranku. Chay uyarisqankumantan Bibliapiqa khaynata nishan: “Diosmanta willakusqankuqa enteron kay pachantinmanmi ch'eqeriran,

Diospa palabrantaqa enteron mundontinpi runakunan uyariranku”, nispa [*Salmos 19.4*].

19 Kunan yapamanta tapullasqaykichistaq: ¿Manachu Israel nación llaqtayoq runakunari chaykunata yacharankú? Arí, paykunaqa yacharankun chaykunataqa. Ichaqa Moisesmi Diospa rimasqanta ñawpaqtaraq ña escribiraña khaynata:

“Noqan invitasaq huk law nación llaqtayoq runakunata noqapi creenankupaq. Chaywanmi qankuna, Israel nacionniyoq runakunaqa, celoso churakunkichis.

Hinaspapas qankunaqa anchatan envidiakunkichis chay mana allin entiendeq runakuna, noqapi creesqankurayku”, nispa [*Deuteronomio 32.21*].

20 Saynallataqmi profeta Isaiaspas, Diospa partenmanta ñawpaqtaraq escribillarantaq khaynata:

“Mana mashkawaq runakunan, noqataqa tariwaranku.

Noqamanta mana imatapas tapukuq runakunamanmi, noqaqa rikhurirani”, nispa [*Isaiás 65.1*].

21 Ichaqa Israel nación llaqtayoq runakunamantataqmi, Diosqa profeta Isaiasnintakama, khaynata nirallantaq:

“Noqaqa sapa p'unchawmi kay mana kasukuq runakunamanqa makiyta haywarispay, yanapayta munashani, paykuna mana kasukuq rebelde terco runakuna kashaqtinkupas”, nispa [*Isaiás 65.2*].

11

Israel nacionniyoq runakuna wakillan salvasqa kanankumanta

¹ Kunan tapusqaykichis: Israel nacionniyoq runakunamantari, ¿manañachu Diosri ni imatapas yachayta munan? ¡Chayqa manan saynachu! Noqapunin Israel nación llaqtayoq runa kani, Abrahampa mirayninmanta, hinaspapas Benjaminpa miraynin ayllunmantawan ima. ² Diosqa manan rechazaranchu ñawpaqmantapacharaq akllakusqan Israel nacionniyoq runakunataqa. Qankunari, ¿manachu profeta Eliasqa ñawpaqtaraq rimasqantari yachankichís? Paymi Diosmanta mañakuspa, Israel nación llaqtapa contranpi, khaynata niran: ³ “Diosnilláy, paykunaqa qanmanta willakuq profetaykikunatan wañurachinku; altarniykikunatapas thuñirachinkun. Ichaqa llapallan profetaykikunamantan noqa sapallayña vidayoq qeparuni; chaymi noqatapas paykunaqa wañurachiwayta munashanku”, nispa. ⁴ Ichaqa Diosmi profeta Eliastaqa contestaran khaynata: “Qanqa manan sapallaykiñachu kashanki. Aswanqa qanchis waranqa runakunaraqmi akllakusqaymantaqa kashan. Paykunaqa manan Baal nisqa falso diosmanqa qonqorikurankuchu payta adoranankupaqqa”, nispa [1 Reyes 19.10, 18]. ⁵ Saynallataqmi kunan tiempopipas pasan. Israel nacionniyoq llapallan runakunamantaqa, chikallantan Diosqa akllakuran, paykunata khuyapayasqanrayku. ⁶ Diosqa khuyapayakuq kasqanraykun paykunataqa akllaspa,

salvaran. Ichaqa manan paykunaqa imatapas ruwarankuchu kikinkuta salvakunankupaqqa. Sichus paykunata Dios akllakunman karan imapas ruwasqankurayku chayqa, yangapaqmi chay salvación regalo qosqanqa kanman karan.

⁷ Kunanri, ¿ima nisuntaq? Israel nacionniyoq runakunaqa manan salvakuytaqa atirankuchu, nishu terco kaspanku, songonkuta rumiyachisqankurayku. Ichaqa Diospa akllasqan kaqkunallan salvasqa kaytaqa atiranku, (Jesucristopi creesqankurayku). ⁸ Chay Israel nacionniyoq terco mana creey munaq runakunamantan, Diospa palabranpi khaynata nishan:

“Diosqa paykunapa songontan rumiyachiran, mana entiendeq kanankupaq.

Diosqa paykunapa ñawintan ñawsayachiran, qawashaspapas ama rikunankupaq.

Diosqa paykunapa ninrintan upayachiran, uyarishaspapas ama entiendenankupaq.

Chaymi paykunaqa kunankamapas mana kasukuq kashanku”, nispa [*Deuteronomio 29.4*].

⁹ Saynallataqmi rey Davidpas ñawpaqtaraq khaynata nillarantaq:

“Paykunapa banquete fiesta ruwasqankuyá huk malla hina trampa kachun,

saynapi paykunaqa huchaman urmayuspanku, castigasqa kanankupaq.

¹⁰ Ñawinkupas tutayaq hinayá kachun, saynapi ñawsa runakuna hina kaqtinku, Diosmanta mana entiendenankupaq.

Wasankupas wiñaypaqyá qopoyachun”, nispa [Salmos 69.22-23].

¹¹ Kunan tapusqaykichis: Israel nacionniyoq runakunari, Diosta mana kasusqankuraykuri, ¿wiñaypaqchu Diosmanta karunchasqa kaspá, manaña salvasqa kanqakú? ¡Manan chayqa saynachu! Aswanmi paykuna Diosta mana kasukuqtinku, huk law nacionniyoq runakuna kunanqa Jesucristopi creeshanku. Sayna kanantan Diosqa permitiran, saynapi Israel nacionniyoq runakuna, chayta rikuspanku, celoso churakunankupaq. ¹² Israel nacionniyoq runakuna, huchapi kawsaspa, Jesucristopi mana creesqankuraykun, Diosqa enteron mundontinpi huk law nacionniyoq runakunata favoreceshan, salvasqa kanankupaq. Sayna kaqtinqa, aswan más allinraqmi kanqa, sichus Israel nacionniyoq ashka runakunapas Jesucristopi creespanku, salvasqa kaqtinkuqa.

¹³ Kunanqa huk law nacionniyoq runakunamanmi nisqaykichis: Diosmi noqataqa akllawaran, qankunaman rispay, qankuna ukhupi apóstol kanaypaq. Chayraykun noqaqa qankuna ukhupi Diosmanta willakuspa llank'ashani. Chay llank'asqaymi noqapaqqa ancha importante. ¹⁴ Noqaqa munanin, Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunaqa, qankunaman allin willakuy willasqaywan, celoso churakunankuta, saynapi paykunapas salvasqa kanankupaq. ¹⁵ Diosqa mana creey munaq Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunata rechazaspanmi, huk law nacionniyoq ashka runakunata salvaran, Jesucristopi

creesqankurayku. Ichaqa kunan piensariychis, Israel nacionniyoq ashka runakunata Dios salvaqtinri, ¿imaraqsi pasanqa? Jesucristopi paykuna creeqtinkuqa, ancha kusikuymi kanqa, wañusqa hina kasqankumanta wiña-wiñaypaq kawsasqankurayku. ¹⁶ Kunan nisqaykichis Israel nacionniyoq runakunaman comparachispay kaykunata. Sichus pipas huk masamanta ruwasqa primer kaq t'antata Diosman ofrendan chayqa, llapallan chay masapas Diosmanqa ñan ofrendasqaña kashan. Saynallataqmi sichus pipas sach'apa saphinta Diosman ofrendan chayqa, llapallan ramankunapas Diosmanqa ñan ofrendasqaña kashan.

¹⁷ Kunan nisqaykichis, huk allin aceitunapa wakin ramankunan kuchusqa karan. Hinaspan chay allin aceitunaman injertaranku huk k'ita aceituna sach'apa ramankunata, saynapi chay allin aceitunamanta alimentakuspa, wiñananpaq. Ichaqa chay k'ita aceituna sach'a hinan huk law nacionniyoq runakunapas kankichis. Qankunatan Diosqa permitiran, allin aceituna sach'aman injertasqa hina kanaykichispaq, saynapi Diospa wawankunaña kaspaykichis, wiñay kawsayta chashkinaykichispaq. Ichaqa chay allin aceituna sach'aga Israel nacionniyoq runakunan kanku. ¹⁸ Qankunaqa Israel nacionniyoq runakunamantaqa amayá más importante kanaykichispaqchu creekuychis. Aswanqa yachaychisyá, qankuna huk law nacionniyoq runakunaqa, manan aceituna sach'apa saphinchu kankichis chay sach'ata wiñachinaykichispaqqa; aswanqa sach'apa

saphinmi qankunataqa wiñachisunkichis, injertasqa ramakunalla kasqaykichisrayku. *[Nota: Chay sach'apa saphinqa Israel nacionniyoq runakunapa ñawpaq abuelonkunan karanku].*

¹⁹ Qanqa alabakuwaqpashchá khaynata piensaspa: “Noqataqa chay kuchusqa ramakunapa rantintan, chay allin aceituna sach'aman injertawaran”, nispa. ²⁰ Arí, chay piensasqaykiqa cheqaqmi. Ichaqa Israel nacionniyoq wakin runakunatan Diosqa rechazaran, Jesucristopi mana iñisqankurayku. Ichaqa qantan Diosqa aceptasuranki, Jesucristopi iñisqaykichisrayku. Saynaqa amayá (Diospa aceptasqan kasqaykiraykuchu) alabakuspa paytukusqa kay; aswanqa Diosta manchakuspayá kawsaychis. ²¹ Diosqa Israel nacionniyoq runakunataqa, manan perdonaranchu Jesucristopi mana iñisqankurayku. Saynallataqmi sichus qankuna huk law nacionniyoq runakunapas, Jesucristopi mana creenkichishchu chayqa, qankunatapas Diosqa manan perdonasunkichishchu.

²² Qawariychisyá Diosqa ancha allin khuyapayakuq kasqanta, hinallataq estricto kasqanrayku cheqaqta castigakuq kasqantapas. Diosqa anchatan castiganqa huchallapi kawsaq runakunataqa. Ichaqa anchatan Diosqa qankunataqa khuyapayasunkichis. Sichus Diospi qankuna confiankichis chayqa, Diosqa salvasunkichismi. Ichaqa sichus Jesucristopi mana creenkichishchu chayqa, qankunatapas Diosqa rechazasunkichismi. ²³ Saynallataqmi, sichus Israel nacionniyoq runakunapas,

Jesucristopi mana iñisqankumanta, Diosman kutirikunqaku chayqa, Diosqa ancha atiyniyoqmi paykunatapas salvananpaqqa. Chayqa kanman imaynan huk kuchusqa ramatapas kaqmanta kaq sach'allanman injertapushanman hinan.
²⁴ Qankunataqa k'ita aceituna sach'apa ramankuna hina huk law nacionniyoq runakuna kashaqtiykichismi, Jesucristopi iñisqaykichisrayku Diosqa aceptasurankichis, Diospa akllasqan llaqta kanaykichispaq. Ichaqa qankunamantapas aswan más facilitaraqmi Israel nacionniyoq runakunataqa kaqmanta Diosqa aceptanqa, paykunaqa chay allin aceituna sach'aman kaqmanta injertasqa kasqankurayku.

Israel nacionniyoq runakuna salvasqa kanan-manta

²⁵ Khuyasqay wawqe panaykuna, kunnankama manaraq pipapas yachasqantan yachanaykichista munani, saynapi huk law nacionniyoq runakuna kashaspapas, salvasqa kasqaykichismanta ama alabakunaykichispaq. Ichaqa chay mana yachasqanku secretoqa kaymi karan: Israel nacionniyoq wakin runakunaqa songonkutan rumiyachiranku, asta huk law nacionniyoq runakuna, Jesucristopi iñispanku, Diospa llaqtanman completakunankama.
²⁶ Ichaqa chay huk law nacionniyoq runakuna completarugtinkun, Diosqa Israel nacionniyoq runakunataqa salvanqa. Chaymantan Bibliapi khaynata nishan:
 “Salvadorqa Jerusalén llaqtamantan hamunqa.
 Hinaspan Israel nacionniyoq runakunataqa
 huchankumanta limpiyanqa.

²⁷ Noqqaqa huk pactotan paykunawan ruwasaq, huchankuta perdonanaypaq”, nispa [Isaiás 59.20-21; Jeremías 31.33-34].

²⁸ Kunanmi ichaqa, Israel nacionniyoq runakunaqa, Jesucristomanta allin willakuyta mana creesqankurayku, Diospa enemigon hina kashanku, qankuna huk law nacionniyoq runakuna kashaspapas, favorecesqa kanaykichispaq. Ichaqa Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunatapas Diosqa munakunmi, ñawpaq abueloyku Abrahamta, Isaacta, hinallataq Jacobtapas akllakusqanrayku. ²⁹ Diosqa regalo qosqantaqa manan qechukapunchu.

Nitaqmi akllasqan runakunatapas qonqanchu. ³⁰ Qankuna huk law nacionniyoq runakunapas, ñawpaqtaqa manan Diostaqa kasukurankichishchu. Ichaqa Israel nacionniyoq runakuna Diosta mana kasukuqtinkun, Diosqa kunan qankunata khuyapayashasunkichis.

³¹ Ichaqa imaynan qankunatapas, huk law nacionniyoq kashaqtiykichispas, Diosqa salvasurankichis, saynallataqmi Israel nacionniyoq runakuna mana kasukuq kashaqtinkupas, Diosqa paykunatapas salvanqa, (Jesucristopi creeqtinku). ³² Ichaqa Diosmi permitiran, Israel nacionniyoq runakuna, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapas mana kasukuq kanankuta, saynapi Israel nacionniyoq runakunata, hinallataq huk law nacionniyoq runakunatapas khuyapayanapaq.

³³ ¡Mayna hatu-hatunmi Diospa qapaq kayninqa! Hinaspapas Diosqa ancha yachayniyoq kaspanmi, tukuy imata yachan.

Chaymi pipas Diospa piensaynintaqa mana entiendeyta atinmanchu, nitaq ima ruwasqantapas, nitaq imayna ruwasqantapas yachanmanchu. ³⁴ Chaykunamantan Diospa palabranpiqa, khaynata nishan:

“¿Pitaq Diospa piensasqantari yachanman?

¿Pitaq Diosmanri consejokunata qonman? [*Isaías 40.13*].

³⁵ ¿Pitaq Diosmanri imatapas regalanman, paykunamanpas Dios kutichipunapaqrí?” nispa [*Job 41.11*].

³⁶ Tukuy imapas Diospa unanchasqanmi. Paypa makillanpin tukuy imapas kashan. Payllapaqtaqmi tukuy imapas. Chayraykuyá Diosqa wiña-wiñaypaq alabasqa kachun. Amén.

12

Creyentekuna imayna kawsananchismanta

¹ Khuyasqay wawqe panaykuna, Diosninchis anchata khuyapayawasqanchisraykun, kayta ruego kamuykichis: Qankunaqa cuerpoykichistayá huk kawsashaq ofrendata hina Diosman qoychis, hinaspa tukuy huchakunamanta karunchakuspa, Diospa munasqanman hina kawsaychis. Saynata kawsaspan qankunaqa Diosta cheqaqtapuni adorankichis. ² Qankunaqa amayá kunan tiempokunapi huchallapi kawsaq runakuna hinachu kawsaychis. Aswanqa piensayniykichistayá allin piensaywan cambiaychis, saynapi kawsayniykichis cambianapaq. Saynapin qankunaqa yachankichis, Diospa munasqanman hina

kawsayta, allin kaqkuna ruwayta, cheqaq rimayta, hinallataq Diospa agradonpaq hina allintapuni kawsayta ima.

³ Diosmi munakuyninman hina noqataqa apostolnin kanaypaq akllawaran. Chayraykun niykichis, qankunaqa amayá wakin creyente masiykichismantaqa aswan más importanteqa creekuychishchu. Aswanyá qankunaqa kikiykichista allinta qawayukuspa piensaychis, iñiyta Dios qosusqaykichisman hina. Chaykunatan Diosqa qosurankichis, Jesucristopi creesqaykichisrayku. ⁴ Noqanchispa cuerponchisqa huklla kashaspanpas, ashka parteyoqmi. Ichaqa manan llapankuchu cuerponchispa partenkunaqa kaqlata imatapas ruwanku. ⁵ Saynallataqmi noqanchispa ashka runakuna kashaspanchispa, Jesucristopi creesqanchisrayku, huk cuerpolla kanchis. Chaymi noqanchisqa Jesucristopa cuerponman llapallanchis pertenechenchis.

⁶ Diosqa sapankamanchismanmi qowaranchis payta servinapaq atiy oficiokunata. Chay oficiokunataqa qowaranchis paypa munasqanman hinan, hinallataq ruway atinanchisman hinalan. Saynaqa, sichus Dios atiyta qowaranchis paymanta willakuykunata runakunaman willamunapaq chayqa, sapankamanchisyá chay oficio qowasqanchistaqa Jesucristopi iñisqanchisman hina ruwayman churasunchis. ⁷ Saynallataqyá, sichus pipas Diosmanta chashkiran servinapaq oficiota chayqa, allintayá servichun. Sichus pipas Diosmanta chashkiran yachachinanpaq oficiota chayqa, allintayá yachachichun. ⁸ Sichus

pipas Diosmanta chashkiran kallpanchananpaq oficiota chayqa, allintayá kallpanchachun. Sichus pipas Diosmanta chashkiran ima kapuqninkunawanpas runamasinta yanapananpaq oficiota chayqa, allintayá tukuy sonqonwan runamasinta yanapachun. Sichus pipas Diosmanta chashkiran runamasinta kamachispa diriginanpaq oficiota chayqa, allintayá sumaq voluntadwan dirigichun. Sichus pipas Diosmanta chashkiran llakisqa runakunata kallpanchananpaq oficiota chayqa, allintayá ancha kusikuywan yanapachun.

Khuyakuymanta

⁹ Qankunaqa wawqce panantin hinayá, tukuy sonqoykichiswan cheqaqtapuni khuyanakuychis, ichaqa amayá simillaykichiswanchu. Hinaspapas qankunaqa llapallan mana allin kaqkunatapas rechazaychis. Hinaspa allin kaqkunallata ruwaychis. ¹⁰ Qankunaqa wawqentin hinayá allinta khuyanakuychis. Hinallataq allinta respetanakuspa kawsaychis. ¹¹ Qankunaqa amayá qella runakuna hinachu kaychis. Aswanqa allintayá ancha kusikuywan ama qellakuspa Diospaq llank'aychis. ¹² Qankunaqa Jesucristopa kutimunan p'unchawta suyaspaykichisyá, anchata kusikuychis. Hinaspapas ima ñak'ariypiña tarikuspapas, pacienciakuychis. Saynallataq Diosmanta mañakuspapas, ama dejaspa mañakuychis. ¹³ Qankunaqa Diospi ñiqmasykichis wakchakunatayá, yanapaychis kaqniykichiskunawan. Saynallataq karumanta

hamuqkunatapas, wasiykichispi allinta
chashkispas, samaykachiychis.

¹⁴ Qatikachasuqniykichis runakunataqa, ama maldeciychishchu. Aswanqa Diosmanta paykunapaq mañapuychis, saynapi paykunata Dios bendecinanpaq. ¹⁵ Qankunaqa kuisqa kaqkunawan, kusikuychis. Saynallataq waqaqkunawanpas, waqaychis. ¹⁶ Qankunaqa hawkalla, hinallataq huk sonqolla kawsaychis. Hinaspapas amayá paytukusqaqa kaychishchu. Aswanqa runakunapa despreciasqa humilde runakunatapas, allintayá respetaychis; hinaspapas qankunaqa amayá runamasiy-kichiskunamanta aswan más yachaq tukuqchu kaychis.

¹⁷ Sichus pipas qankunata ima mana allintapas ruwasunkichis chayqa, amayá qankunaqa vengakuychishchu. Aswanyá qankunaqa llapallan runakunapa ñawpaqninpi allin kaqkunatapuni allinta ruwaychis. ¹⁸ Qankunaqa atisqaykichisman hinayá sapa p'unchaw allin kaqkunatapuni ruwaychis, saynapi llapallan runakunawan hawkalla kawsanaykichispaq. ¹⁹ Munasqay wawqe panaykuna, qankunapa contraykichispi ima mana allintapas runamasiykichis ruwasuqtiykichisqa, amayá vengakuychishchu. Aswanyá Diosman chay contraykichispi kaq runakunataqa saqeychis, Dios castigananpaq. Chaymantan Bibliapiqa kikin Diospuni khaynata niran:

“Noqamanmi tupawan paykunamanta vengakunaypaqqa.

Noqan paykunataqa ruwasqankuman hina castigasaq”, nispa [Deuteronomio 32.35].

20 Hinaspapas Bibliapiqa nillashantaqmi khaynata:

“Sichus enemigoyki yarqaypi kaqtinga, mikhunaykita qoykuy.

Sichus enemigoyki ch'akiypi kaqtinga, unullatapas haywaykuy.

Saynata ruwaqtiykin, chay enemigoykipa uyanqa p'enqakuymanta pukamanraq tukunqa”, nispa [Proverbios 25.21-22].

21 Qankunaqa amayá mana allin ruwaykunawanqa vencechikuychishchu. Aswanqa allin kaqkuna ruwasqaykichiswanyá, mana allin kaqkunataqa vanceychis.

13

Autoridadkunata respetananchismanta

¹ Qankunaqa llapallaykichisyá kamachikuq autoridadkunataqa kasukuychis. Paykunataqa Diosmi permitiran kamachikuq kanankupaq. Hinaspapas Diosmi chay autoridadkunataqa autoridad kanankupaq churaran. ² Ichaqa sichus pipas autoridadkunata mana kasukunqachu chayqa, Diospa contranpin kashan. Chayraykun chay runaqa ancha castigasqa kanqa. ³ Autoridad runakunaqa, manan allin ruwaq runakunata castigananpaqchu kashanku. Aswanqa mana allin ruwaq runakunata castigananpaqmi kashanku. Saynaqa sichus qankuna autoridadkunata mana manchakuspa kawsayta munankichis chayqa, allin kaqkunata ruwaspayá kawsaychis. Saynata kawsaqtiykichismi,

chay autoridadkunaqa qankunamanta allinta rimangaku. ⁴ Autoridadkunaqa Diospa kamachisqanman hina allin kaqkunata ruwanankupaqmi kashanku, saynapi mana allin runakunamanta cuidasunaykichispaq. Ichaqa sichus qankuna mana allin kaqkunata ruwaspaykichisqa, ¡manchakuymantayá khatatataychis! Paykunaqa manan yanqapaqchu armankutaqa apakachanku. Aswanmi paykunaqa churasqa kashanku, Diospa nisqanman hina imatapas ruwanankupaq, hinallataq mana allin ruwaq runakunatapas castiganankupaq. ⁵ Chayraykuyá autoridadkunataqa allinta respetaspa kasukuychis. Hinaspapas qankunaqa amayá autoridadkunataqa respetaychis, castigota manchakusqaykichisraykullachu; aswanqa respetaychis, autoridadkuna respetayqa allinpuni kasqanrayku.

⁶ Chaymi qankunaqa impuestotapas autoridadkunamanqa pagashankichis, qankunata cuidasusqaykichisrayku. Saynata ruwaspankun, chay autoridadkunaqa Diospa munasqanta ruwashanku. ⁷ Saynaqa sapankamaykichisyá iman paganaykichista pagaychis. Sichus autoridadkunaman auto avalúo impuestota paganaykichis kaqtinqa, pagaychis. Sichus ima impuestotapas paganaykichis kaqtinqa, pagaychis. Sichus pitapas respetanaykichis kaqtinqa, respetaychis. Hinallataq sichus pitapas estimana kaqtinqa, estimaychis.

*Runamasinchiskunawan
kananchismanta*

responsable

8 Qankunaqa amayá pimanpas debenkichishchu. Aswanqa llapallan runakunatayá qankunaqa allinta khuyakuychis. Saynata pipas cheqaqtapuni runamasinta khuyakuspaqa, Diospa kamachisqan leyninkunatan cumplishan.

9 Chay kamachikuy leykunapin khaynata nishan: “Aman waqllikunkichu. Aman pitapas wañuchinkichu. Aman suwakunkichu. {Aman llullakunkichu pipa contranpipas}. Aman runamasiykipa kaqninkunatapas, nitaq warmintapas munapayankichu”, nispa. Chay kamachikuy leykunapas, hinallataq wakin llapallan kamachikuykunapas, kay huk kamachikuyllapin cumplikun: “Runamasiykikunataqa qan kikiykita hina khuyakuy”, nisqanpi. ¹⁰ Pipas runamasinta khuyakuq runaqa, manan ni ima maldadtapas runamasintaqa ruwanchu. Aswanmi pipas runamasinta khuyakusqanwanqa, llapallan leykunata cumplishan.

¹¹ Saynaqa kay nisqaykunatayá qankunaqa ruwaychis, ima tiempopichus kasqaykichista reparaspa. Puñusqa hina kasqaykichismantayá rikch'ariychis. Jesucristopa kutimunan p'unchawqa ñan más cercaña kashan, paypi creesqanchis p'unchawmantaqa. Pay kutimuspanmi, tukuy imamanta salvawasunchis.

¹² Tutayaq hina mana allin tiempoqa ñan tukukushañña; chaymi Jesucristopa kutimunan p'unchawqa ña cercaña kashan. Chayraykuyá tukuy huchakunataqa amaña ruwasunñachu. Aswanqa tukuy huchakunata dejaspayá, Diospa munasqanta ruwaspa,

allin armasqa hina kasunchis. Saynapi diablotaapas hinallataq tukuy huchakunatapas vencespa, k'anchaypi hina purisunchis, huk allin armasqa soldado hina. ¹³ Saynaqa allintayá kawsasunchis, p'unchawpi hina purispa. Amayá purisunchis mach'akuykunapichu, nitaq ch'aqwa ruwasqanku fiesta mikhuykunapichu, nitaq mana allin viciokunapichu, nitaq cuerponchistapas utilizasunchis waqllikuy huchakunapichu, nitaq envidianakuspa puriykunapichu, nitaq peleaykunapichu, nitaq runamasinchiskunapa contranpi imatapas ruwaykunapichu. ¹⁴ Aswanqa Señorninchis Jesucristopi confiaspayá sapa p'unchaw kawsasunchis, saynapi aycha cuerponchispa munasqankunata amaña ruwananchispaq.

14

Iñiqmasinchispa contranpi ama rimananchis-manta

¹ Qankunaqa Diospa yachachisqankunata pisilla entiendeq wawqe pananchiskunataqa allintayá chashkiychis. Paykunaqa manaraqmi allintaraqchu Diospa munasqantaqa entiendenku. Sichus mayqenninkupas qankunawan mana acuerdopichu kankuman chayqa, amayá paykunawanqa discutiychishchu.

² Wakin wawqe pananchiskunaqa, Diospa yachachisqankunata allinta entiendesqankuraykun, tukuy clase mikhunakunata mikhunku. Ichaqa wakin wawqe pananchiskunañataqmi Diospa yachachisqankunata manaraq allinta entiendesqankuraykun, verdurakunallata

mikhunku. ³ Saynaqa tukuy clase mikhunata mikhuq runakunaqa, verdurakunalla mikhuq runakunataqa amayá despreciachunkuchu. Saynallataqyá verdurakunallata mikhuq runakunapas, tukuy clase mikhunakunata mikhuq runakunataqa amallataq juzgachunchu. Diosqa igualtan ishkaaynin clase runakunataqa chashkin. ⁴ Hinaspapas, ¿pitaq qanri kanki Diosta serviq runapa contranpi rimaspa juzganaykipaqrí? Paytaqa allinta otaq mana allinta ruwaqtinpas Diosllan juzganqa. Hinaspapas Diosllan paypi creeq runakunataqa atiyinwan yanapan, ima ruwasqankutapas allinta ruwanankupaqqa.

⁵ Kunanqa huk ejemplotawan nisqaykichis. Wakinqa piensankun huk p'unchawqa huknin p'unchawmanta aswan más importante kananpaq, saynapi chay importante kaq p'unchawta waqaychanankupaq. Ichaqa wakinñataqmi piensanku llapallan p'unchawkuna igualla kananpaq, (saynapi llapallan p'unchawkunata waqaychaspa, Diosta kasukunankupaq). Saynaqa sapankamankuyá imapas piensasqankupiqqa seguro kachunku. ⁶ Sichus pipas huk p'unchawta waqaychaspaqa, Diosta respetaspa payta agradanankupaqmi waqaychan. {Saynallataqmi llapallan p'unchawkunata waqaychaqkunapas, Diosta respetaspa payta agradanankupaqmi waqaychanku}. Saynallataqmi Diosman graciasta qospa, tukuy clase mikhunakunata mikhuqpas, chaytaqa ruwan Diosman agradaspa, payta adoranankupaqmi. Ichaqa saynallataqmi, Diosman graciasta qospa,

tukuy clase mikhunakunata mana mikhuqpas, chaytaqa ruwan Diosman agradaspa, payta adoranankupaqmi.

⁷ Saynaqa llapallanchismi Diospaqqa kawsanchis. Hinaspapas noqanchisqa manañan kikillanchispaqñachu kawsanchis, nitaqmi kikillanchispaqñachu wañunchispas.

⁸ Kawsaspanchisqa, Diosllapaqñan kawsanchis. Wañuspanchispas, Diosllapaqñan wañunchis. Saynaqa kawsaspapas otaq wañuspapas, Diospan kanchis. ⁹ Señorinchis Jesucristoqa wañuspan, kawsarimuran, saynapi wañusqa runakunapa, hinallataq kawsaq runakunapapas Señorinchis kananpaq. ¹⁰ Chayri, ¿imanaqtintaq qanri Diospi iñiqmasyikikunata juzgashankí? Hinaspapas, ¿imanaqtintaq paykunamanta aswan más importanteri creekunkí? Ichaqa llapallanchismi Diospa ñawpaqniypiqa juzgasqa kasunchis.

¹¹ Kaykunamantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan:

“Kikin Diospunin khaynata niran:

Noqapa ñawpaqniypin llapallan runakunaqa qonqorikunqaku.

Noqatan llapallan runakunaqa yupaychawanqaku”, nispa [Isaías 45.23].

¹² Chayraykun noqanchisqa sapankamanchis Diosninchismanqa cuentata qosunchis.

Iñiqmasinchiskunata huchaman ama urmachinanchismanta

¹³ Saynaqa amayá noqanchisqa criticanakusunchu. Aswanqa allinta piensaspanchisyá imatapas ruwasunchis, saynapi

Jesucristopi ñiqmasinchiskuna, noqanchispa kawsanchispi ishkayaspanku, huchaman ama urmanankupaq. ¹⁴ Noqaqa Señor Jesucristopi ñispaymi seguro kashani, kay pachapiqa manan ni ima clase mikhunapas mana mikhunaqa kanmanchu. Ichaqa sichus pipas ima clase mikhunatapas mana mikhuna kananpaq piensanman chayqa, amayá chay mikhunataqa mikhuchunchu, saynata piensasqanrayku. ¹⁵ Sichus ñiqmasyiki imapas mikhusqaykita rikuspa, ñiyninpi ishkayanman chayqa, manan chay ñiqmasyikitaqa khuyakushankichu. Saynaqa amayá pitapas mikhusqaykiwanqa huchaman urmachiychu. Ichaqa Señorinchis Jesucristoqa, paypaqwanmi cruzpiqa wañuran. ¹⁶ Sichus qanpa imapas mikhusqaykiwan, wawqeykipa ñiynin pisiyaqtinqa, wakin hermanokunan chay ruwasqaykita rikuspanku, “qanqa maltan ruwashanki”, nisunkikuman, allinta imata ruwashaqtiykipas. Chayraykuyá qankunaqa ama saynatachu ruwaychis. ¹⁷ Diospa munasqanman hina kawsaq runakunapaqqa mikhunapas, tomanapas manan importantechu. Aswanmi chaykunamanta más importanteqa, Diosta servispa, allinta ruwaspa, Santo Espiritupa yanapayninwan hawkalla, hinallataq kuisqalla kawsaymi. ¹⁸ Ichaqa sichus pipas Diospa munasqanman hina kawsaspa, Jesucristota servinqa chayqa, Diospa agradonpaqmi kawsanqa. Chaymi chay runaqa runakunapa respetasqan kanqa.

¹⁹ Saynaqa hawkallayá kawsasunchis, yanapanakuspa hinallataq kallpanchanakuspa

ima, saynapi aswan más allintaraq Diospi iñispa wiñananchispaq. ²⁰ Noqanchispaqqa llapallan mikhunapas allinmi mikhunanchispaqqa. Ichaqa imapas mikhusqanchiswan, Diospi chayraq iñiq wawqenchiskunapa iñiyin pisiyanman chayqa, manan allinchi chay mikhusqanchiswan iñiqmasin chiskunata huchaman urmachiyqa. ²¹ Sichus aycha mikhusqaykiwan, otaq vino tomasqaykiwan, Jesucristopi iñiqmasyikikunata huchaman urmachiwaq chayqa, manan allinchi. Sayna kaqtinga, aswan allinmi kanman, aychata mana mikhunaykipaq, hinallataq vinotapas ama tomanaykipaq. ²² Kay mikhuykunamanta, otaq mana mikhuykunamantapas piensasqaykitaqa, Diosllan qanllapiwan yachanan. Ichaqa ancha kusişan kanqa, sichus pipas imapas mikhusqanmanta, hinallataq tomasqanmanta conciençian mana acusaqtinga. ²³ Ichaqa pipas ish kayaspa ima mikhunatapas mikhun chayqa, huchallikunmi, ish kayashaspa mikhusqanrayku. Saynaqa sichus imatapas creesqaykiman hina, mana ruwankichu chayqa, huchallikushankin.

15

Pisi iñiyniyoq runakunata kallpanchanamanta

¹ Noqanchisqa amayá munasqallanchistachu ruwasunchis. Aswanqa sichus iñiyin chispi allin kallpanchasqa kashanchis chayqa, pisi iñiyniyoq kaqkunatayá allinta kallpanchasunchis. ² Hinaspapas noqanchisqa sapankamanchismi, wawqe pananchiskuna iñiyin kupa wiñanankupaq

imatapas ruwananchis. Saynata ruwaspan chay wawqe pananchiskunataqa, allinta kallpanchasunchis Diospi aswan masta iñinankupaq. ³ Ichaqa kikin Señorninchis Jesucristopas, manan kikinpa munasqallantachu ruwaran. Chaymantan Bibliapi nishan:

“Runakuna qanta k'amisuspaykiqa, noqatapas k'amiwashankuman hinan”, nispa [*Salmos 69.9*].

⁴ Bibliapi llapallan escribisqakunaqa kashan, chaykunata leespanchis yachananchispaqmi, saynallataq pacienciata qowananchispaq, consuelawananchispaq, hinallataq kallpanchawananchispaq ima. Chayta chashkispas Diospiqa aswan allinta confiasunchis. ⁵ Diosmi pacienciatapas, hinallataq kusikuytapas qowanchis. Chaymi noqaga Diosmanta mañakushani, qankunata kallpanchasuqtiykichis, huk sonqolla kawsanaykichispaq, imaynan Señorninchis Jesucristopas runakunawan allinpi kawsaran chay hinata, ⁶ saynapi Señorninchis Jesucristopa Dios Taytanta huk sonqolla alabanaykichispaq.

Jesucristomanta allin willakuykunaqa llapallan runakunapaq kasqanmanta

⁷ Wawqe panaykuna, imaynan qankunatapas Señorninchis Jesucristoqa aceptasurankichis, saynallataqya qankunapas wakinniykichistaqa aceptaychis qankuna ukhupi, saynapi Diosninchis alabasqa kananpaq. ⁸ Ichaqa kikin Señorninchis Jesucriston hamuran, noqayku Israel nacionniyoq runakunata serviwanankupaq, saynapi ñawpaq abueloykuman Diospa

prometesqankuna cumplikunanpaq. Saynata servispanmi Jesucristoqa rikuchiwaranku, ñawpaq tiempokunapiraq (Abrahamman, Isaacman, hinallataq Jacobman) Diospa prometesqankunaqa, cheqaqtapuni cumplikusqanta. ⁹ Hinaspapas Señorinchis Jesucristoqa kay pachamanqa hamuran, huk law nacionniyoq runakunatapas salvananpaqmi, saynapi paykunapas Diospa ancha khuyakuyninmanta, Diosta alabanankupaq. Chaymantan Bibliapiqa khaynata nishan:

“Chayraykun noqaqa huk nación llaqtayoq runakunawan qanllataña alabasqayki.

Hinaspapas qanpa sutiykita hatunchaspan, qanllapaqña takikunatapas takisaq”, nispa [*Salmos 18.49*].

¹⁰ Hinaspapas Bibliapiqa nillashantaqmi khaynata:

“Llapallan nación llaqtayoq runakunapas, Diospa Israel nacionnin llaqtayoq runakunawan kushkayá kusikuychis”, nispa [*Deuteronomio 32.43*].

¹¹ Hinaspapas Bibliapiqa nillashantaqmi khaynata:

“Llapallan huk law nacionniyoq runakuna, Señor Diosta alabaychis.

Llapallan llaqtakunapi tiyaq runakuna, Diosllataña alabaychis”, nispa [*Salmos 117.1*].

¹² Hinaspapas ñawpaqtaraqmi Diosmanta willakuq profeta Isaiaspas ña escribieranña khaynata:

“Isaipa mirayninmantan hamunqa

huk law nacionniyoq llapallan runakunapa reynin.

Chaymi paykunata gobiernaqtin, ashka runakuna paypi confianqaku”, nispa [Isaías 11.10].

¹³ Noqan Diosmanta qankunapaq mañakushani, saynapi kikin Diospuni, paypi creesqaykichisrayku, kuisqata hinallataq hawkallata kawsachisunaykichispaq. Saynata kawsaspan qankunaqa, Diospi aswan mastaraq confiankichis, hinallataq Santo Espiritupas yanapasunkichis, Diospi aswan mastaraq confianaykichispaq.

¹⁴ Wawqe panaykuna, noqaqa seguron kashani, qankuna sumaq songoyoq kasqaykichismanta, allinta yachasqaykichismanta, hinallataq allinta consejanakusqaykichismantawan ima.

¹⁵ Ichaqa kay cartapi tukuy asuntokunamanta imatapas mana pakaspaymi, noqaqa qankunaman escribimushaykichis, saynapi kay consejokunata ama qonqanaykichispaq. Kaykunataqa escribimushaykichis, noqata khuyakuwaspa, apostolnin kanaypaq Dios akllawasqanraykun. ¹⁶ Saynatan akllawaran, apostolnin kaspay, huk law nacionniyoq runakunaman rispay, Jesucristomanta allin willakuykunata yachachimunaypaq. Chaymi noqaqa paykunapaqqa kani, Jerusalén templopi serviq sacerdote hina, saynapi Santo Espiritupa yanapayninwan, Diosmanta willakuspay, paykunata huk sumaq ofrendata hina Diosman presentanaypaq.

¹⁷ Jesucristo yanapawaqtinmi, noqaqa Diosta servishani. Chaymi anchata kusikuni. ¹⁸ Noqaqa manan qankunamanqa willashaykichis, noqapa imapas ruwasqaykunatachu. Aswanmi qankunamanqa willashaykichis, Señor Jesucristo imaynatas noqata cambiawasqanmanta, saynapi huk law nacionniyoq runakunaman Diosmanta willaqtay, paykunapas Diosta kasusqankumantawan ima. Paykunaga cheqaqtapunin Diostaqa kasukushanku, Diosmanta paykunaman willasqaywan, hinallataq noqapa ruwasqayta rikuspanku ima. ¹⁹ Ichaqa Santo Espiritupa yanapayninwanmi ashka milagrokunata, hinallataq tukuy mana hayk'aq rikuna señaalkunatawan ima noqaqa ruwarani. Saynapin noqaqa Jesucristomanta allin willakuykuna willakuytaqa ña tukuruniña tukuy lawpi, Jerusalén llaqtamantapacha asta Iliria provincia lawkama. ²⁰ Noqaqa Señorninchis Jesucristomanta allin willakuykunataqa willakurani, Jesucristomanta manaraq pipas willakusqanku llaqtakunapin. Manan noqaqa willakurani huk apostolkunapa willakusqan llaqtakunapichu, saynapi chay hukpa llank'asqanmanta ama aprovechakunaypaq. ²¹ Aswanmi Bibliapiqa khayna escribisqa kashan: “Paymanta mana hayk'aq uyariqkunan, paymanta allinta uyarinqaku.
 Paymanta mana hayk'aq uyariqkunan, payman-
 taqa uyarispa, allinta entiendenqaku”,
 nispa [Isaías 52.15].

Roma llaqtaman Pablo rinanpaq piensasqan-manta

²² Khuyasqay wawqe panaykuna, noqaqa ashka kutitan qankunaman visitaq hamuytapuni munashani. Ichaqa Jesucristomanta allin willakuykunata willakusqayraykun, mana hamuytaqa atishanichu. ²³ Kunanmi ichaqa kay law llaqtakunapi ña tukuruniña Jesucristomanta allin willakuykuna willakuytaqa. Chaymi ashka watakunaña qankunaman visitaq rinaypaq munasqayrayku, ²⁴ kunanqa España nación llaqtaman riq hina, qankunaman visitanaypaq hamuyta munashani. Ichaqa manan unaychu qankunawanqa qepakuyta atisaq. Sayna kaqtinpas, chay tiempopiqa kushka kasqanchiswanmi, noqaqa anchata kusikuyta munashani. Chaymantan ichaqa, España nación llaqtaman viaje continuanaypaq, qankuna yanapawanaykichista munani. ²⁵ Kunanmi ichaqa, Jerusalén llaqtataraq rishani, ofrenda qolqeta apayukuspay. Chay ofrendaqa servinqa Jesucristopi creeq hermanokunata yanapanapaqmi. ²⁶ Jesucristopi creeq hermanokunan Macedonia provincia lawpi, hinallataq Acaya provincia lawpi ima chay ofrendataqa huñuranku. Paykunan chaytaqa tukuy sonqonkuwan huñuranku, Jerusalén llaqtapi tiyaq wakcha hermanokunata yanapanankupaq. ²⁷ Kay ofrendataqa huñuranku, manan obligasqa kasqankuraykuchu, aswanqa voluntariamenten. Macedonia lawpi hinallataq Acaya lawpi hermanokunaqa, huk law nacionniyoq runakunan karanku.

Paykunamanmi Israel nacionniyoq hermanokuna, Jesucristomanta allin willakuykunata willaranku. Chaymi chay Macedonia lawpi hinallataq Acaya lawpi hermanokunapaqqa, debninku karan, Jerusalén llaqtapi Israel nacionniyoq hermanokunata yanapanankupaq, ima kaqninkuwanpas. ²⁸ Noqaqa kay ofrenda apasqayta, Jerusalén llaqtapi hermanokunaman entregaruspayñan, España nación llaqtamanqa risaq. Saynaqa Españaman riq hinañan, qankunataqa visitamusqaykichis. ²⁹ Hinaspapas noqaqa seguron kashani, qankunapa tiyasqaykichis Roma llaqtaman hamuspayqa, Señorinchis Jesucristomanta allin yachachikuykunatan qankunamanqa yachachitamusqaykichis.

³⁰ Khuyasqay wawqe panaykuna, Señorinchis Jesucristopa sutinpi, hinallataq Santo Espiritupa munakuyninpi iman, qankunataqa valekamuykichis, Diosmanta tukuy songoykichiswan noqapaq mañapuwanaykichispaq. ³¹ Saynallataqyá qankunata noqapaq mañapuwaychis, Israel nacionpi mana ñiq runakunamanta Diospuni waqaychaykuwananpaq, saynapi Jerusalén llaqtapi ñiqkunapaq ofrenda apasqaytapas, allinta chashkiwanankupaq. ³² Saynaqa Diosyá permitichun, qankunaman noqa visitaq hamunaypaq. Hinaspa chaypiña ancha kusikuywan, llapallanchis kallpanchanakuspanchis, kushka allinta parlariykurusunichis. ³³ Saynaqa hawkayay qokuq Diosyá qankunawan sapa p'unchaw kachun. Amén.

16

Cartata tukuspa sapankama hermanokunata Pablo saludasqanmanta

¹ Qankunamanmi recomendakamuykichis Jesucristopi creeq hermananchis Febeta. Payqa Cencrea llaqtapi kaq iglesiapin diaconisa. ² Paymi qankunaman hamushan; saynaqa sumaqtayá chashkiykuychis; hinaspa tukuy ima necesidad-ninkunapipas yanapaykuychis. Payqa hukkunatapas yanaparanmi; hinaspa asta noqatapas yanapawaranmi.

³ Saynallataqyá Jesucristopi creeq hermananchis Priscilatapas, hinallataq qosan Aquilatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paykunan noqawan kushka Jesucristomanta allin willakuykunata runakunaman willaranku.

⁴ Hinaspapas paykunaqa wañuytapas manan manchakurankuchu, vidayta salvawanankurayku. Chaymi noqaga paykunawan ancha agradecisqa kashani.

Saynallataqmi Jesucristopi creeq huk law nacionniyoq llapallan iglesiakunapi hermanonchiskunapas, hermananchis Priscilamanta hinallataq qosan Aquilamantawan anchata agradecikunku.

⁵ Saynallataqyá hermananchis Priscilapa, hinallataq qosan Aquilapa wasinpi huñunakuq hermanokunatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

Saynallataqyá ancha khuyakusqay hermanonchis Epenetotapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Ichaqa paymi waq Asia provincia lawpiqa, Jesucristopi creeq primer kaq cristiano karan.

6 Saynallataqyá hermananchis Mariatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Payqa qankuna ukhupin allinta Diospa obranpi llank'aran.

7 Saynallataqyá hermanonchis Andronicotapas, hinallataq Juniastapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paykunaqa Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunan kanku; hinaspapas noqawan kushkan preso karanku. Hinaspapas paykunaqa Señor Jesucristopin noqamanta aswan primertaraq iñikuranku. Saynallataqmi paykunaqa llapallan apostolkuna ukhupipas ancha allin respetasqa karanku.

8 Saynallataqyá Jesucristopi creeq hermanonchis Ampliastapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Payqa ancha khuyakusqay amigoymi.

9 Saynallataqyá hermanonchis Urbanotapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paymi noqawan kushka Jesucristomanta allin willakuykunata runakunaman willaran.

Saynallataqyá Estaquis sutiyoq khuyakusqay amigoytapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

10 Saynallataqyá hermanonchis Apelestapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paymi ñak'arishaspapas cheqaqtapuni Jesucristopi iñiran.

Saynallataqyá hermanonchis Aristobulopa llapallan familiantapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

11 Saynallataqyá Israel nacionniyoq llaqtamasiy hermanonchis Herodiontapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

Saynallataq hermanonchis Narcisopa familianmanta Jesucristopi creeqkunatapas, llapallankuta noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

¹² Saynallataqyá hermananchis Trifenata, hinallataq Trifosatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paykunan Jesucristomanta allin willakuykunata willakuspanku, Diospaq allinta llank'aranku.

Saynallataqyá ancha khuyakusqanchis hermananchis Persidatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paypas Jesucristomantan allin willakuykunata willakuspa, Diospaq allinta llank'aran.

¹³ Saynallataqyá hermanonchis Rufotapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paymi tukuy sonqonwan Señorninchis Jesucristota qatikuran. Saynallataq hermanonchis Rufopa mamitantapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paymi noqapaqqa mamitay hina karan.

¹⁴ Saynallataqyá hermanonchis Asincritotapas, Flegontetapas, Hermestapas, Patrobastapas, Hermastapas, hinallataq paykunawan kushka kaq llapallan wawqe pananchiskunatapas, noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

¹⁵ Saynallataqyá hermanonchis Filologotapas, Olimpastapas, Nereotapas, Nereopa hermanantapas, hermananchis Juliatapas, hinallataq paykunawan kaq llapallan wawqe pananchiskunatapas, noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

¹⁶ Saynallataqyá qankunapurapas saludaykanakuychis huk ch'uya much'aykuywan.

Hinaspapas llapallan iglesiakunamanta wawqe pananchiskunan, qankunataqa saludamushasunkichis.

Cartapa tukukuyninmanta

¹⁷ Wawqe panaykuna, anchatan ruegoakuykichis, qankunataqa allintayá cuidakuychis, iglesia ukhupi ch'aqwata hatarichispa, qankunata peleanachiq runakunamanta. Paykunaqa Jesucristopa allin yachachikuyninkunapa contranpin yachachinku. Chayraykuyá qankunataqa paykunamanta karunchakuychis.

¹⁸ Sayna clase runakunataqa manan Señorninchis Jesucristotachu servishanku; aswanqa paykunapa munasqankuman hinallan imatapas ruwashanku. Chayraykun paykunaqa sumaq kusikuy palabrakunallawanña runakunata kusichispanku, wakin manaraq allinta entiendeq runakunata, Jesucristomanta aswan karunchashanku. ¹⁹ Ichaqa llapallan runakunan yachanku, qankunataqa cheqaqtapuni Diosta kasukuspa kawsasqaykichismanta.

Sayna kawsasqaykichismi noqataqa anchata kusichiwan. Saynaqa allin kaqkuna ruwanaykichispaqyá ancha yachayniyoq kaychis; ichaqa mana allinkuna ruwanaykichispaqqa, ama yachayniyoq hinayá kaychis. ²⁰ Ichaqa ñan p'unchaw chayamushanña, kikin Diospuni hawkayaypi kawsachiwananchispaq.

Chay p'unchawmi Diosqa, diablota vencenqa; hinaspan qankunapa chaki sarunaykichisman churanqa. Saynaqa kikin Señorninchis Jesucristopa khuyakuyninyá qankunapi kachun.

²¹ Noqawan yachachiq hermanonchis Timoteo, hinallataq Israel nacionmanta llaqtamasiykuna Lucio, Jasón, hinallataq Sosípater wawqenchispiwan iman, qankunaman saludota apachimushasunkichis.

²² Noqa Tercio sutiyoq runan, apóstol Pablo dictawaqtin, kay cartata escribimushani. Chaymi noqapas qankunata, Jesucristopa sutinpi saludamuykichis.

²³ Saynallataqmi Jesucristopi creeq hermanonchis Gayopas, qankunata saludamusunkichis. Noqa (Pablon) paypa wasinpi alojasaq kashani. Paypa kay wasinpin Jesucristopi creeqkunaqa huñunakushanku.

Saynallataqmi hermanonchis Erastopas saludamusunkichis. Payqa kay llaqtapa tesoreronmi. Saynallataqmi Cuarto sutiyoq hermanonchispas saludamusunkichis.

²⁴ {Señorninchis Jesucristopa ancha khuyakuyninyá qankunawan sapa p'unchaw kachun. Amén}.

Pablo cartata escribiyta tukuruspa Diosta adorasqanmanta

²⁵ Diosyá ancha alabasqa kachun. Paymi ñiyniykichispi allinta sayachisunkichis, Señorninchis Jesucristomanta allin willakuykunata qankunaman willasqaywan. Chay allin willakuymi ñawpaqmantapacha unay tiempo pakasqa hina karan. ²⁶ Ichaqa Diosmi kunan chay pakasqa hina planninkunata reqsichiwanchis, ñawpaq tiempopi profetakunapa escribisqantakama. Saynapin wiñay kawsayniyoq Diosqa kamachiran, huk law nacionniyoq llapallan

runakunapas Diospa chay pakasqa hina
planninta yachaspanku, paykunapas Diospi
creespa, payta kasukunankupaq.

²⁷ ¡Ichaqa kunanyá, Jesucristopa yanapaynin-
wan, sapallan ancha yachayniyoq Diosta, alaba-
sunchis! Amén.

Mosoq Testamento
New Testament in Quechua, Eastern Apurímac
(PE:qve:Quechua, Eastern Apurímac)

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Quechua, Eastern Apurímac

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Quechua, Eastern Apurímac [qve], Peru

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Quechua, Eastern Apurímac

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

6f014d23-5769-5b13-a966-db00dc673469